

Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

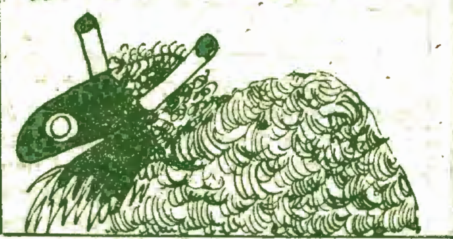
БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 2 (1704) ГОД XXXIV БЕЛАСТОК, 8 СТУДЗЕНЯ 1989 г. ЦАНА 20 зл.

ЗІМОВЫ ПЕЙЗАЖ. Фота Я. Цялушэцкага.

ЯК НА БЕЛАРУСІ З „КАЗОЙ" ХАДЗІЛІ

Святочная абраднасць на Беларусі ўключала калядаванне — народны традыцыйны звычай абходу хат з выкананнем велічальных калядных песень, тэатралізаваных сцэнак з пераапрананнем у „казу", „мядзведзя", „кабылу", „жорава". У аснове ўсяго гэтага ляжыць старажытная аграрная абраднасць, агульным прызначэннем якой было паскарэнне надыходу цяпла (згодна з народным выразам „ад каляд сонца паварочвае на лета") і забеспячэнне добрага ўраджаю ў новым гаспадарчым годзе пры дапамозе магічных дзеянняў. Для прыкладу возьмем абрад ваджэння „казы". „Казу рабілі наступным чынам: кажух, вывернуты поўсцю наверх, надзявалі адным рукавом на канец дугі, якая ставілася выгнутасцю ўніз. Рукаў завязвалі, ён служыў „шыяй" і „галавой", да якой прымацоўвалі „рогі" з саломы. Да другога канца дугі прывязвалі „хвост", таксама з саломы. Хлопца падбіралі звычайна невысокага росту і здатнага да танцаў. Ён залазіў пад кажух і выконваў ролю „казы". Другі хлопец высокага росту, які ўмеў складна гаварыць, выступаў за павадыра („дзеда"). Яго апраналі ў вывернуты кажух, рабілі горб на спіне, надзявалі маску, прывешвалі ільняную бараду, у адну руку давалі табакерку, у другую — доўгі кій. Павінна была быць і „маладзіца". Для гэтай ролі падбіралі шчуплага хлопца, апраналі яго ў дзявочае адзенне і падмазвалі сажай бровы. У кампаніі каляднікаў павінны былі быць яшчэ „цыган", механоша і музыка.

Падышоўшы да двара, павадыр пасылаў гаваркога хлопца да гаспадара прасіцца ў хату. Хлопец вітаўся, а пасля гаварыў:

— Іду ад пана нашага. Ідучы пытаю, што сказаці маю свайму пану Году, што носіць бароду, шыроку, як лапату, сіву і касмату. Ці шырокі лавы, каб нам паляжаці? Ці добра гаспадыня, каб нас частаваці?

— Адкуль вы?

— Мы людзі не простыя, з далёкага краю, хлопцы ўсе сталыя, з-пад самага раю.

— Адкуль ідзеце?

— Ідзём кругом света, аж ад пана Лета. Мы к лету ідзём, казу вядзём і радасць нясём.

— Дык просім у хату.

Першым уваходзіў павадыр, вёў за сабой „казу", пасля — „цыган" з „маладзіцай", музыка, механоша і ўся „світа". „Каза" станавілася пасярод хаты, пры ёй павадыр і „цыган" з „маладзіцай", астатнія стаялі ў парозе. Пахваліўшы гаспадароў, павадыр пачынаў муштраваць кіем „казу", а пеўчыя пачыналі спяваць:

Го-го-го, каза,
Го-го, шэрая!
Нут-каза, козачка,
Расхадзіся-тка
Па ўсяму двару
Гаспадарскаму...

Музыка падыгрываў, а „каза" дробнай ступой хадзіла то ўперад, то назад, паварочвалася то налева, то направа. У беларусаў і ў іншых земляробчых народаў „каза" ўшаноўвалася, як даўца ўраджаю:

Дзе каза ходзіць,
Там жыта родзіць,
Дзе не бывае,
Там вылягае...

(Працяг на стар. 6)

ХРОНІКА

ЛІСТАПАД 1988 г.

12.11 — Вакальна-інструментальны калектыў „Зярняткі" са школы ў Пашкоўшчыне і тэатральны калектыў са школы ў Орлі выступалі ў Плёсках і Кнаразах.

13.11 — У Кнарыдах выступілі з канцэртам „Згодныя макі" з Райска і „Бярозкі" з Кнарыд.

15—18.11 — У Беластоку пабываў а. Уладзіслаў Чарняўскі з Вішнева (Валожынскі раён, Мінскай вобласці). Святар наведаў рэдакцыю „Нівы", а 16 лістапада паехаў у Кракаў, дзе высвяціў магілу Алеся Гаруна і пакланіўся яго таленту. А. Уладзіслаў Чарняўскі ахвяраваў 5 тыс. злотых на Беларускі музей у Гайнаўцы.

24.11 — У пачатковай школе ў Орлі адбылася ўрачыстая вечарына з удзелам беларускіх пісьменнікаў: А. Барскага, В. Шведа, Я. Чыквіна і В. Петручука.

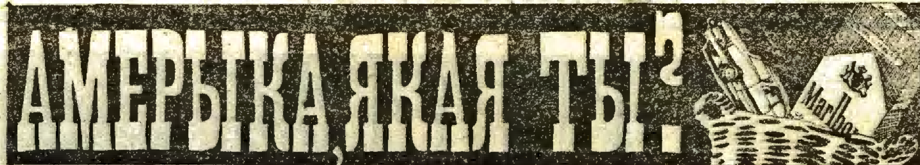
26.11 — Харавы калектыў „Васілёчкі" выступіў з канцэртамі ў Кленіках і Тыневічах.

30.11 — У Бельскім ліцэі адбылося спатканне дэлегатаў Бельскага аддзела на XI З'езд БГКТ з вучнямі і настаўнікамі. Вучням трэціх класаў былі ўручаны членскія білеты БГКТ.

Ян Максімюк

Віншуем з Калядамі!

БЕЛАРУСКІ ДРУК (І)

Зразумела, што друк як для народа, так і для нацыянальнай меншасці, з'яўляецца вельмі важным фактарам, стымулюючым вітальныя сілы кожнай чалавечай грамады. Разумеюць гэта і амерыканскія беларусы. На жаль, у мяне няма, калі так можна сказаць, гістарычнага матэрыялу, які дазволіў бы паказаць развіццё беларускага друку на Захадзе ад моманту заканчэння другой сусветнай вайны. З гэтай прычыны звярну ўвагу толькі на тое, што ў галіне беларускага друку існуе ў ЗША сёння.

Трэба адзначыць, што ўсякае друкаванае слова, звязанае з нацыянальнымі меншасцямі ў Амерыцы, мае пазадзяржаўны характар. Гэта значыць, што дзяржава не перашкаджае і не памагае друкаваць кнігі, брашуры, газеты, адозвы. Практычна гэта выглядае так: маеш грошы, каб заплаціць за паперу, фарбу і друкарню, і маеш тэкст, дык сабе друкуй. Не маеш — не друкуй. Можа хтосьці з чытачоў спытаць, колькі каштуе друк аднаго нумара газеты, або адной сярэдняй таўшчыні кніжкі. На жаль, не магу даць дакладнага адказу, бо не ведаю. Прызнаюся, што я пытаў пра гэта некаторых беларусаў, аднак не атрымаў канкрэтнага здавальняючага адказу.

Вядома толькі, што беларускі аўтар, зацікаўлены выданнем сваёй кніжкі, уваходзіць у кантакт з друкарняй, плаціць ён за выкананую работу-паслугу, забірае надрукаваныя кніжкі і пасля рассылае іх у беларускія цэнтры, у цэрквы або проста знаёмым, інфармуючы пры гэтым, што кніжка каштуе стольկі-та, а столькі долараў. Зразумела, што ў такім спосабе друку, а тым болей у метадзе распаўсюджвання кніжак ёсць нешта саматужнае, але няма іншага, больш эфектыўнага спосабу. Вядома, што ў такой сітуацыі аўтар можа моцна „пагарэць", бо адкуль вядома, што яго кніга знойдзе адпаведную колькасць пакупнікоў?! Я не маю ніякіх дадзеных і гавару тут, кіруючыся толькі інтуіцыяй, але мне здаецца, што не зраблю памылкі, калі скажу, што аўтары ў ніякім выпадку не зарабляюць на сваіх кнігах. Дай Бог, каб даход з прададзеных кніжак зраўнаважыў выдаткі, звязаныя з коштам друку. Аб ганарарах у такой сітуацыі не можа быць нават гутаркі.

Пасля сказанага мною, хтосьці можа падумаць, што выдадзеныя ў ЗША беларускімі аўтарамі кнігі вельмі прымітыўныя. Кожны, хто так думае, памыляецца. Праўда, такія кнігі, як аповесць Мрыя „Запіскі Самсона Самасуя" ці Калюгі „Нядоля Заблоцкіх" і многія іншыя, выдадзеныя досыць скромна. Аднак можна назваць надрукаваныя ў апошні час кнігі паэзіі Арсеневай „Між берагамі" або Салаўя „Выбраныя творы" ці кніга Ст. Станкевіча „Янка Купала", тэхнічны бок якіх вельмі высокі. Адносіцца гэта і да якасці паперы, і да вокладкі, і да тэхнікі друку. Высокім тэхнічным узроўнем характарызуецца і тоўсты навуковы часопіс „Запісы". Адзіная ў Амерыцы беларуская газета „Беларус" таксама выдавалася да нядаўна высокай тэхнікай. Аднак у апошні час пачала выходзіць на значна горшай паперы. Я не з'яўляюся ў гэтай галіне экспертам, але мне здаецца, што тэхнічныя ўласцівасці друку „Беларуса" не стаяць вышэй „Нівы".

Напэўна многіх чытачоў цікавіць ідэйная накіраванасць беларускай публіцыстыкі ў Амерыцы. Трэба сказаць, што публіцыстыка гэта, асабліва датычыць гэта Беларусі, мае яскравы, антысацыялістычны характар. Другая рыса беларускай перыёдыкі праяўляецца ў глыбокай яе рэлігійнасці. Трэцяя ўласцівасць заключаецца ў тым, што аўтары моцна стаяць на грунце амерыканскай рэчаіснасці і поўнасцю атаясамліваюцца з амерыканскай сістэмай. Калі, скажам, у гэтым аспекце параўнаць „Ніву" і „Беларуса", дык наш тыднёвік выклікае ўражанне газеты, поўнасцю незалежнай ад пануючай сістэмы, а „Беларус" — газеты падпарадкаванай. Парадокс тут заключаецца ў тым, што многія амерыканскія беларусы схільны, аднак, не сабе, а якраз нам прыпісваць зняволенасць дзяржавай, не заўважаючы, што гэта зняволенасць у іх большая, чым у нас. Падам канкрэтны прыклад. Многія амерыканскія беларусы абураюцца, што беларускія аўтары ў Польшчы не атрымліваюць ганарараў, але ніводзін з іх не абураецца, што беларускія пісьменнікі не атрымліваюць ганарараў у Амерыцы. Наколькі мне вядома, дык ніводзін з рэдактараў „Беларуса" таксама не атрымлівае ад дзяржавы найменшай зарплаты.

Вось так выглядае жменька інфармацый аб беларускай друкарскай справе ў Амерыцы. Хачу яшчэ дабавіць, што муж нашай зямлячкі Веры Младзяноўскай з Кляшчэляў — Мікола П. мае ў сваім доме друкарню, у якой друкуе беларускія кнігі, выдае ўласны часопіс „Беларускі свет" на вельмі высокім тэхнічным узроўні.

З навінак варта сказаць аб тым, што амерыканскія беларусы рыхтуюць да друку вельмі салідны том паэзіі Язэпа Пушчы. Ці мае гэта сэнс — не ведаю, бо наколькі мне вядома, у Мінску выйдзе двухтомнік гэтага паэта, у які ўвойдуць усе тыя творы, якія не друкаваліся на працягу шасцідзесяці гадоў.

Алесь Барскі

ЦІКАВАЕ СПАТКАННЕ

Нездарма зала клуба БГКТ у Варшаве запоўнілася (пераважна моладдзю) 7 снежня 1988 г., з нагоды спаткання з Анатолем Вярцінскім — галоўным рэдактарам „Літаратуры і Мастацтва", вядомым паэтам і грамадскім дзеячом.

А. Вярцінскі ахарактарызаваў прынцыпы савецкай перабудовы, а ў прыватнасці і беларускага адраджэнскага руху. Галоўнымі напрамкамі гэтага руху зараз з'яўляецца: вывесці з заняпаду родную мову, вярнуць ёй належнае месца ў жыцці народа і рэспублікі, адбудаваць беларускае школьніцтва, стварыць дакументы па развіццю народнай асветы ў будучым, дачакацца стабільнасці ўмоў культурнага і грамадскага жыцця.

У адносінах да мінулага ідуць патрабаванні ўшанавання памяці загінуўшых, названня імёнаў рэпрэсіраваных, устанаўлення часу і месца іх гібелі, выяўлення віноўнікаў тых ахвяраў.

Вядома і тое, што адраджэнскі рух на Беларусі, як і цэлая перабудова, мае сваіх ярых заканспіраваных ці яўных праціўнікаў — абаронцаў сваіх прывілеяў, сталінскага дагматычна-бюракратычнага ладу з яго драконскімі метадамі.

Вядучая роля ў адраджэнскім руху прыпадае, зразумела, творчай інтэлігенцыі і моладзі, што дзейнічае пераважна ў нефармальных, але не забароненых дзяржаўнымі ўладамі згуртаваннях: „Талака", „Тутэйшыя", „Спадчына", ці „Мартыралог Беларусі" (апошняе створана 19 верасня 1988 г. на сходзе, які адкрыў Васіль Быкаў).

Не абыходзіцца, ясна, без нападкаў на прагрэсіўных дзеячоў, у асаблівасці на Быкава, Адамовіча, „ЛіМ".

На пазітыўную, паводле А. Вярцінскага, ацэнку заслугоўвае факт прызнання кіраўнічымі органамі Рэспублікі мэтазгоднасці рэнесансу беларускай мовы і дзяржаўнасці яе, што выявілася ў цэладзённай гутарцы Прэзідыума Саюза беларускіх пісьменнікаў з прадстаўнікамі Цэнтральнага камітэта Камуністычнай партыі Беларусі.

З праведзенай у варшаўскім клубе гутаркі насоўваюцца рэфлексіі аб драматычных умовах гістарычнага працэсу развіцця беларускай культуры ў абліччы факту, што кожны з перыядаў беларускага адраджэння (у мінулым і сёння) пачынаецца змаганнем за элементарнае права беларускай мовы на беларускай зямлі, сярод беларускага народа.

Заканчэнне спаткання з Анатолем Вярцінскім мела паэтычны характар. Па просьбе прысутных прачытаў ён некалькі вельмі цікавых у сэнсе глыбіні думкі і арыгінальнасці формы вершаў, асабліва: „Сустрэча з Яўгеніяй Янішчыц" (трагічна загінуўшай паэтэсай), „Не дражніце гусей" (сатыра на прамінентаў), „Рэквіем па загубленых любоўях", „Думка пра гару", „Спачыванне на лаўрах", „З'яўленне", „Успаміны", „Высокае неба ідэала".

Такім вось прыемным акцэнтам, ды абдараваннем госця букетам кветак закончылася гэта нештадзённае спатканне.

Янка Жамойцін

ЗВАРОТ

ГРАМАДСКАГА КАМІТЭТА ПАБУДОВЫ МУЗЕЯ ПОМНІКАЎ БЕЛАРУСКАЙ КУЛЬТУРЫ І РЭВАЛЮЦЫЙНАГА РУХУ Ў ГАЙНАЎЦЫ.

Беласточчына гэта унікальны рэгіён у Польшчы. Тут ад стагоддзяў жывуць сумесна палякі і беларусы, нацыі, якія маюць многа супольнага ў сваёй гісторыі і культурнай традыцыі. Захаванне культурных здабыткаў рэгіёна павінна стаць супольным клопатам палякаў і беларусаў. Наступаючая асіміляцыя і бязлюднасць на вёсках спрыяе заніканню непаўторнага ў агульнадзяржаўным культурным краявідзе беларускага фактара. З памяці сучасных і будучых пакаленняў можа быць вымазана культурная спадчына нашых продкаў.

Каб прадухіліць такую непапраўную страту, у 1984 г. створана таварыства — Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху (ГКПМПБКіРР) у Гайнаўцы. Камітэт быў зарэгістраваны 20 чэрвеня 1984 г. у Ваяводскай управе як самастойнае таварыства. Мэтай камітэта з'яўляецца пабудова і арганізацыя музея ў Гайнаўцы, які ўвекавечыць культурныя дасягненні беларускай нацыянальнай меншасці і традыцыі рэвалюцыйнага руху на Беласточчыне. Пабудова Музея вядзецца грамадскімі намаганнямі пры фінансавай дапамозе членаў Камітэта, паасобных грамадзян з краіны і з-за мяжы, а таксама розных грамадскіх устаноў, заводаў і прадпрыемстваў. Дагэтуль адаптавалі і мадэрнізавалі будынак велічынёю ў 900 кв. метраў, дзе ў першым паўгоддзі 1989 г. будзе адкрыта частка Музея.

Пабудова каштавала ўжо 50 млн. злотых, з чаго грамадскія пачыны і фінансавыя ўзносы склалі 30 млн. злотых. Далейшы поспех пабудовы Музея і яго арганізацыі абумоўлены колькасцю сабраных грошай, лікам экспанатаў і вартасцю грамадскіх пачынаў.

Камітэт звяртаецца з гарачым заклікам да грамадства Беласточчыны і суседніх ваяводстваў, да прыватных асоб і ўстаноў з усяе краіны і з-за мяжы далей дапамагаць фінансава ў ажыццяўленні гэтай высакароднай ідэі. Грошы можна пераводзіць на рахунак ГКПМПБКіРР:

— № 905217-1922-132-3, Bank Spółdzielczy w Hajnówce (у злотых),

— № 5021-24325-151-6787, Oddział Okręgowy NBP w Białymstoku (у валюце заходніх краін),

— № 5021-24325-151-77871, Oddział Okręgowy NBP w Białymstoku (у рублях).

Грамадскі камітэт пабудовы Музея выказвае сардэчную падзяку ўсім ахвяравальнікам і горача заклікае да далейшай дапамогі.

Намеснік старшыні
У. Пятрочук

Старшыня
К. Майсеня

ВЕЧАР РОДНАЙ ПЕСНІ Ў МЕЛЯШКАХ

Мінулі Гарадок. Ехалі найперш асфальтам, потым брукам, потым павярнулі на жвіроўку, але шырокую і зручную. Вёска Меляшкі як бы спала ўжо і, толькі пад'язджаючы да вясковай святліцы, убачылі ва ўсіх яе вокнах святло і людзей. З халоднага надвор'я прыемна было ўвайсці ў святліцу — чыстую, цёплую, а нават плечы да кафлёвай печкі прыткнуць, пагрэцца. У святліцы сядзела ўжо многа людзей, яны прыветліва ўсміхаліся нам. Незаўважна пачаліся размовы. Людзі дзякавалі, што прыехалі да іх, што гаворым па-свойму, што ўсе мы як родныя. Я разгаварылася асабліва з Надзяй і Нінай, сімпатычнымі жанчынамі, якія сядзелі ля мяне, пазнаёмілася і з Верай, якая ў фільме Тамары Саланевіч „Крэсавая балада" іграла ролю чараўніцы.

Святліца ў Меляшках была некалі гаспадарскай хатай, гаспадар якой выехаў пасля вайны ў Савецкі Саюз. Людзі ў той хаце потым зрабілі школу, а калі была пабудавана ў вёсцы новая школа, у тым будынку зрабілі святліцу. Школы ў Меляшках цяпер няма, бо няма дзяцей. А ў вялікім будынку новай школы змяшчаецца медыцынскі магазін.

Мы сядзім у святліцы. Прыехалі сюды на мілую ўрачыстасць: меляшкоўскі жаночы фальклорны калектыў адзначае 15 год свайго існавання! Калектыў гэты — лаўрэат першай узнагароды ў катэгорыі неапрацаванай фальклорнай песні ў конкурсе „Беларуская песня '88". Калектыў увогуле працуе выключна на фальклорнай базе, без інструментаў, без інструктара. Ён працуе з рознымі фальклорнымі формамі, якія чэрпае са сваіх багатых беларускіх мясцовых крыніц. Меляшкі апрача песень паказваюць фальклорныя сцэнкі. Яны ставілі „Хрысціны", „Вячоркі", „Вяселле" і яшчэ нешта. Меляшкі адны з першых на пачатку свайго існавання вельмі ўдачна паставілі „Вяселле". Я прасіла жанчын, каб узнавілі тую сцэнку, каб прыпомнілі маладым, як адбывалася прыгожае, багатае даўняе вяселле ў беларусаў.

Меляшкоўская святліца штораз больш запаўнялася народам. Урэшце ўрачыстасць. Яе адкрыла Валянціна Дарашкевіч, якая з'яўляецца нефармальным кіраўніком калектыву. Прывітала ўсіх сардэчна. Потым Тамара Бурачэўская, дырэктар ГОКа ў Гарадку, коратка расказала пра меляшкоўскі калектыў, падкрэсліваючы, што яны „так спяваюць, як іх бабулі і бабулі бабуляў спявалі, і тыя самыя песні". Сказала, што на ўсю Гарадоцкую гміну ў іх два такія калектывы — у Меляшках і Гарадку. А гарадоцкі калектыў тут жа прысутнічаў. Прыехаў вось, каб сваім спевам парадаваць і падтрымаць сяброўак і сэнс іх дзейнасці як беларускага калектыву. Тамара Бурачэўская яшчэ сказала, што 8 сакавіка 1989 г., гэта ўжо праз пару месяцаў, гарадоцкі калектыў будзе адзначаць сваё 35-годдзе! Гэта значыць, што Гарадок адзін са старэйшых гадамі спявання беларускі калектыў у Польшчы.

Гмінныя і ваяводскія ўлады прызналі Меляшкам з нагоды 15-годдзя адзнакі і ўзнагароды. 8 жанчын атрымала залатыя і сярэбраныя адзнакі „Заслужаны для Беласточчыны", таксама рэчавыя і грашовую ўзнагароды. Падарунак з асабістых складчын прывёз калектыў з Гарадка. Яго ўручыла Ніна Мушынская, жадаючы Меляшкам шчаслівага і добрага далейшага жыцця.

Сцэна ў святліцы прыбрана была старымі ручнікамі. Пра два з іх мушу сказаць! Яны з самага пачатку нашага стагоддзя. Адзін належыць Любе Лавіцкай, якая яго сама ткала і вышывала, калі ёй было 13 гадоў, другі — Валі Дарашкевіч, яго выткала і вышыла бабуля яе бабулі ці можа яшчэ хто раней.

І вось пачаўся на такой сцэне вялікі вясковы канцэрт. Жанчыны з Меляшкоў выступілі ў сваіх (глядзі здымак) народных строях: беласнежных, адпрасаваных, як новых, блузках і такіх жа фартушках з вышытымі крыжыкам васілёчкамі. Яны заспявалі некалькі песень, між іншым, „Ой, плыве, плыве месяц па небі", „Пайду да гаю, там крыніца", „Там пад гаем, гаем зеляненькім", „Каля млына, каля млына вырасла каліна".

Пасля выступаў Гарадок. Іх канцэрт вяла Тамара Бурачэўская. Яны праспявалі дваццаць песень. Іх гэты меляшкоўскі канцэрт быў цудоўнейшы! Я даўно не чула Гарадка ў так дасканалай гармоніі. Ці то таму, што атмасфера была цёплая, ці вясковая святліца з яе сцэнай спрыяла, але факт фактам — Гарадок паказаў недасяжны проста ўзровень вакальнага мастацтва.

Калі ўжо закончыўся канцэрт, раптам ад печкі ўстала бабуля і з ключкай пачала прабівацца ўперад да Алеся Барщчэўскага. Падыйшоўшы, гэтая нізенькая жанчынка абняла Алеся і падперазала яго... поясам. Але якім? Прыгожым, каляровым, беларускім і сама-

(Працяг на стар. 5)

Гэты наш здымак калектыву з Меляшкоў быў зроблены на канцэрце лаўрэатаў „Беларуская песня '88" у Беластоцкай філармоніі. У Меляшках на сваім юбілеі іх спявала шэсць жанчын. Вось прозвішчы шасцёркі: Валя Дарашкевіч, Ніна Лавіцкая, дачка Васіля, Лена Дарашкевіч, Мар'я Казёл, Ірына Лавіцкая, Софія Пятэльская. Доўгі сатырычны верш па-беларуску пра гультаёў і іншых абібокаў дэкламавала ў Меляшках перад канцэртам Валя Лавіцкая.

ЗІМА

Дніэ короткі сталі, слонце грэе слабо,
Лёдоваты віэтёр із пуўночы завывае.
Сніговые хмары заслалі целэ нэбо,
На сніэжнобіэлых конях зіма до нас спішае.

Еі віэрны служка, мороз сівобороды
Поспіэшлівым кроком по ўпэрэді ідэ.
Бурлівые рэчкі закувае лёдом,
Королеві біэлуй зробіў дорогу ўжэ.

Царыця біэлокрыла коні поганяе,
Спішыт заняті всё пуд уладу свою.
Мягкі біэлы пух з пуд полуў высыпае,
Помалу покрывае ім змэрзлую зэмлю

А сніэг сыпле і сыпле як біэлая вата.
Як біэлые зуоркі всё кружыт і летіт.
Покрыў ліэс і поле, дуброву і хату.
Тэпэр рай праўдзівы будэ для діті.

Пуховою коўдрою прыкрыў озіміну.
Закутаў як у шалік ядлуовець стары,
Заець косоокі зробіў сміэшну міну —
Што за такое діся на дварэ.

Ліса рыжахвоста выбігла із нуоркі,
Обіэгла поляну ціэлу кругом.
Што то за діво, след остаетце?
Давай замітаті ёго хвостом-помэлом.

А діэті вэсёлые выбіглі з хаты,
Ужэ з крыком і сміехом ліэпят балвана.
Очы із углюў, а нуос із морквы,
А шапку зробілі із старого чыгуна.

Ў зімнум повіэтрові сніэг усё кружыт.
Як зуоркі маленькі на зэмлю летіт.
Так тіхо і спокуойно ўсё ўжэ заснуло.
Туолькі балван як на варті стоіт.

Маланка

„К"

Усё здарылася ў вёсцы К.
Напіліся малака
Ад шалёнае каровы.
Мітрафанчык, будзь здаровы!
Было гэта на калядкі,
Быў вясёлы дзянёк гладкі.
Апанас із Мітрафанам
Разам выпілі шампана
А потым паўлітра, другі.
У галаве кружылісь кругі,
Свет шырокі закруціўся —
Апанас развесяліўся
Ды за грудзі Мітрафана:
Стаў ты другога шампана!
Мітрафан то здаравяка,
Апанаса сціснуў крыха
(той чырвонаю заліўся)
І званіць хутчэй памчаўся.
Круціць, трубку падымае,
Сам гаворыць, ніц не знае.
У трубцы не пачуў адказу
І рвануў яе адразу.
За апарат так хваціўся,
Аж на лаву паваліўся.
Сольтыс Вінцук раззлаваўся,
З Апанасам паспрачаўся.
Яго з хаты выганяе,
У кошык тэлефон збірае.
Апанас, калі праспаўся,
Крыху розуму набраўся,
Солтыса перапрашае
І ўжо ў горад ад'язджае.
Купіў трубку, тэлефон,
Дакупіў званочкі
І пайшоў ён да манцёраў,
Каб зладжыць кусочкі.
Колькі яго каштавала,
Ў нас ніхто не знае.
Апанас сядзіць ўжо ціха,
Больш не папівае.

М. Лук'янюк

БЕЛАРУСІКІ

Sałtuk Oleh, Życie literackie Witebszczyzny. Rozm. przepr. Alfred Siatecki. *Nadodrze* 1982, nr 17, s. 8.

Sałtuk Aleh, Gdy byłem mały i wesoły (w) Morze (w), Tł. z białor. Henryk Szylkin, *Nadodrze* 1983, nr 23, s. 5.

Sałtuk Aleh, W ojczyźnie mojej (w), Już z kłosami nie przyjaźnią się sierpy (w), Pamięci Eudokii Łoś (w), tł. z białor. Bronisław Suzanowicz, *Nadodrze* 1984, nr 17, s. 8.

Sambuk Susanna, Politika carizma w Biełorussii wo wtoroj połowinie XIX wieka, Mińsk 1980. Rec. Groniowski Krzysztof, *Zapiski Historyczne* 1982, z. 2, s. 120.

Sawicka Irena, Sylaba białoruska, *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej* t. 11, 1972, s. 255—270, tab., wykr.

Sawicka Irena, Niektóre sposoby wyrażania nieokreśloności w gwarach białoruskich Białostocczyzny. *Studia nad gwarami Białostocczyzny* s. 43—51.

Sciacko Pawieł, Biełaruskaje narodnaje słowautwarennie, Mińsk 1977. Rec. Witkowski Wiesław, *Slavia Orientalis 1979*, nr 3, s. 355—358.

Siedow W.W., Posielenija kultury sztrichowannoj kieramiki, *Acta Universitatis Wratislaviensis 1967*, nr 56, *Studia Archeologiczne* t. 2, s. 177—195, tab., mapa, res.

Sielicki Franciszek, Uwagi na marginesie słownika wschodniej Mohylowszczyzny Iwana Bialkiewicza, *Slavia Orientalis* 1971, nr 4, s. 445—451.

Sielicki Franciszek, Białoruskie obrzędy i pieśni weselne ze wsi Mikulino byłej gminy Dołhinów, pow. wilejskiego, *Acta Universitatis Wratislaviensis no 472 Slavia Wratislaviensia* 1979, t. 18, s. 111—114, nuty.

Sielicki Franciszek, Białoruskie ludowe pieśni biesiadno-rodzinne ze wsi Mikulino, gm. Dołhinów byłego powiatu wilejskiego, *Lud* t. 63, 1979, s. 195—214, sum.

Sielicki Franciszek, Ballada białoruska o córce-kukułce jako obrzędowa pieśń zapustna, *Studia Polono-Slavica-Orientalia. Acta Litteraria* 1980, nr 6, s. 7—25, nuty.

Sielicki Franciszek, Białoruskie ludowe pieśni miłosne z b. powiatu wilejskiego, *Studia Polono-Slavica-Orientalia. Acta Litteraria* 1981, t. 7, s. 113—140.

Sielicki Franciszek, Doroczne pieśni obrzędowo-religijne śpiewane w okresie międzywojennym w b. powiecie wilejskim, *Studia Polono-Slavica-Orientalia. Acta Litteraria* 1981, t. 7, s. 93—112.

Sielicki Franciszek, Białoruskie ballady i pieśni obyczajowo-rodzinne śpiewane na zapustnej huśtawce, *Studia Polono-Slavica-Orientalia. Acta Litteraria* 1981, t. 7, s. 75—92, nuty.

Sielicki Franciszek, Białoruskie pieśni żniwne i polowe z okolic wsi Mikulino byłej gminy Dołhinów, powiatu wilejskiego, *Lud* t. 66, 1982, s. 243—254.

Sielicki Franciszek, Folklor białoruski, Wrocław 1983.

Sielicki Franciszek, Z pogranicza polsko-białoruskiego. Piosenki szkolne na Wileńszczyźnie w okresie międzywojennym (klasa 1—4), *Zeszyty Naukowe KUL* 1983, nr 2, 67—87.

Sielicki Franciszek, Anegdoty o chłopach w byłym powięcie wilejskim, *Slavia Orientalis* 1984, nr 3/4, s. 513—517.

Sielicki Franciszek, Baśnie na Wilejszczyźnie w okresie międzywojennym, *Studio Polono-Slavica-Orientalia. Acta Litteraria* 1985, t. 9, s. 45—161.

Sielicki Franciszek, Ziemia wilejska w okresie międzywojennym. *Acta Uniwersitatis nr 784 Slavia Wratislawiensia* 1985, t. 36, s. 77—101.

P.C.

Цялушкі, гм. Нарва. Мал. У. Петрука

ЧЫМ БЕЛАВЕЖА НАТХНУЛА МАСТАКОЎ

Міжнародны жывапісны пленер, які штогод (пачынаючы ад 1965 г.) арганізоўваецца ў Белавежы, у апошні час пачынае перажываць нейкія клопаты. Вось, сёлета арганізатары скарацілі яго да 20 дзён (1—20 кастрычніка). Запрасілі таксама толькі 17 мастакоў, а бывалі ж гады, калі іх прыязджала ў Белавежу каля 30-ці. З фінансавымі справамі, вядома, трэба лічыцца. Але, каб мастак мог штосьці сэнсоўнае намаляваць, павінен мець час. А так прыедзе ён у Белавежу, пакуль з ёй пазнаёміцца, „перажуе" яе, на маляванне астаецца яму дзеньдва, не больш.

— Асабліва датычыць гэта, — гаворыць нам камісар пленеру, Вікторыя Талочка-Тур, — асоб, якія ніколі раней у Белавежы не бывалі. Верце мне, — працягвае яна, — чалавек у сутыкненні з белавежскай прыродай перажывае шок. Ён з ёй абавязкова мусіць асвоіцца, а час жа цячэ. Нічога тады дзіўнага, што некаторыя мастакі не паспелі закончыць сваіх прац — напр. Веслаў Юркоўскі з Беластока ці Анна Гвязда з Гданьска.

Пасля заканчэння пленеру (ужо 23-га па чарзе) у памяшканнях Прыродазнаўчага музея ў Белавежы адбылася выстаўка прац, якая працягвалася да палловы лістапада 1988 г. Паказана на ёй 49 палоцен 16-ці аўтараў. Семнаццаты аўтар — В. Юркоўскі паказваў свае працы на выстаўцы ў Беластоку ў снежні мінулага года.

Тэматыка сёлетніх карцін разнародная, хаця кідаецца ў вочы перавага пейзажу. Відаць, зрабіла ўплыў тут тое, што праз цэлы пленер стаяла цёплае, сонечнае надвор'е. Большасць пейзажаў мастакі адлюстравалі рэалістычна, у некаторыя ўкрадваюцца элементы сімвалічныя (напрыклад, чэрапы, завешаныя на павуціне — палатно А. Гвязды), а ўжо Сяргей Асапрылка з Гродна зусім павёў нас у чыстую абстракцыю. Яго „пейзажы" гэта збор колераў, якія мастак, як сам мне прызнаўся, убачыў у Белавежы. Другі беларускі мастак, Вечаслаў Захарынскі з Мінска, цалкам аддаўся тэме рэлігійна-містычнай. Яго „Успение" і „Грешник" (толькі чаму загалоўкі напісаў не па-беларуску?) прыцягвае зрок і прымушае да сузірання. Літовец, Вітаўтас Эігірдас з Каўнаса, зарэкамендаваўся як аўтар змрочных у колерах і настрої краявідаў. Крыху больш яснымі колерамі аперыраваў балгарын Нэдэльчо Кучкоў з Гаскова, але яго кампазіцыі надта герметычныя, мала зразумелыя для звычайнага гледача.

З прац польскіх мастакоў найбольш могуць падабацца партрэты жанчын (але не белавежскіх!), намаляваных Антонім

ПІЛЬНЫЯ СПРАВЫ ШКОЛЫ

(На прыкладзе Нараўчанскай гміны)

Чарговы журналісцкі выезд у аколіцы Нараўкі прынёс прыемную нечаканасць. Заехаўшы ў гміну, мы трапілі проста на нараду дырэктараў школ у гміннага інспектара Марыі Буйко. Прысутнічалі дырэктары або намеснікі дырэктараў са школ у Нараўцы, Семяноўцы, Старым Ляўкове, Ляшуках і з двух прадшколляў.

Марыя Буйко, настаўніца з 19-гадовай практыкай у вясковай школе, была назначана інспектарам асветы два гады таму назад. І як лавіна, на яе рушылі школьныя праблемы, не толькі асветнага і выхаваўчага характару, але, і можа перш за ўсё, беручы пад увагу іх пільнасць і неадкладнасць, — будаўнічыя справы. На першым плане стаў капітальны рамонт школы ў Семяноўцы. Жыхары вёскі чакалі паляпшэння ўмоў вучобы дзяцей вельмі доўга, і вось нарэшце ў канцы ліпеня 1987 года пачалі купляць за сабраныя грошы будаўнічыя матэрыялы. Мінуў з таго часу год, і ўжо вырас побач са старым будынкам, як прыбудоўка, вялікі дом, у якім будзе знаходзіцца сталоўка, кухня, школьныя санітарыяты, кацельня для ўсяго школьнага комплексу. Будаваць можна было б нават хутчэй, каб прасцей было з дастаўкай патрэбных будаўнічых матэрыялаў.

Чакае сваёй чаргі і старая школа ў самой Нараўцы — цесны і стары будынак без цэнтральнага абагравання і санітарыятаў. Пакуль што ў планы пабудову новай школы ўвесці не ўдалося. Але ўжо існуе грамадскі камітэт, збіраючца грошы, і ад актыўнасці бацькоў і ўсіх жыхароў мястэчка залежыць будзе, як хутка ўдасца змясціць пабудову школы ў Нараўцы ў агульнаваяводскі план грамадскага чыну дапамогі школе.

Прыгожа адрамантаваны і ўпарадкаваны школьны будынак у Ляшуках.

Не так даўно закончыўся капітальны рамонт, а фактычна пабудова новай школы ў Старым Ляўкове.

У самой жа Нараўцы, не менш, а можа і яшчэ больш, чым школа, патрэбна новае прадшколле. Будаваць яго таксама будуць жыхары грамадскім чынам. Гміна мае надзею на дапамогу не толькі саміх жыхароў, але і мясцовых прадпрыемстваў.

Вялікай увагі інспектара і дырэктараў школ патрабуе давоз дзяцей у школы з навакольных вёсак. Напрыклад, у адной толькі Нараўцы на 350 вучняў даязджае ў школу аж 164, у Семяноўцы — 25, у Ляшуках — 20 і г.д. У гміне ёсць школьны аўтобус са штатным шафёрам, які штодзень робіць па тры курсы, а ў ваколіцах Семяноўкі ездзіць наняты „асінобус".

Дырэктары, як штомесяц, абмяркоўвалі на нарадзе свае педагагічныя, выхаваўчыя, прафсаюзныя і іншыя справы, а мне было прыемна даведацца, што вельмі добра ў гміне арганіза-

„ТРОЙКА" НА ПЕРАДАВЫХ

Вынікі прадметных конкурсаў пачатковай школы № 3 (беларускай) у Бельску за адзін толькі 1987/88 школьны год.

Ваяводская элімінацыя конкурсу па рускай мове — III і IX месцы (у цэнтральных элімінацыях было IV месца), па хіміі — IX месца, па гісторыі — IV месца, па матэматыцы — I месца.

Таксама I месца школа заваявала ў ваяводскіх элімінацыях Агульнапольскага турніру ведаў аб бяспечным руху на дарогах.

Пішучы пра добрыя вынікі па розных прадметах, хочацца пашкадаваць, што ўсё няма і няма, ані ў пачатковых школах, ані ў ліцэях прадметнага конкурсу ці алімпіяды па беларускай мове. Ці не дабіваемся, ці дабіцца не можам — у чым тут прычына? (вв)

Фалатам з Варшавы, казачна-містычныя кампазіцыі Марціна Нізюрскага з Варшавы, дарэчы — сына вядомага пісьменніка, лётаючыя пінжакі з выпадаючымі... вачамі намаляваны Рышардам Кузьшынам з Беластока. Як заўсёды жартоўны Тадэуш Цесюлевіч з Сопата намаляваў яблыка ў асеннім пейзажы, якое напамінае даволі інтымную частку цела, а таксама два палотны з цэнтаўрамі — у версіі мужчынскай і жаночай (я дагэтуль не падазраваў, што могуць быць цэнтаўры-жанчыны, але ж і праўда: як яны інакш размнажаліся б?). Даволі яшчэ жвавы, хаця і 87-гадовы, Роберт Карат з Беластока на гэты раз захапляўся целам голае жанчыны, якое пераўтварыў у корань дрэва, і... вокам. Варта таксама пахваліць палотны і іншых беластоцкіх мастакоў: Аліцыі Харошай, Вікторыі Талочка-Тур, Тэрэсы Бейнаровіч, Тадэуша Несцера ці Андрэя Анхімовіча.

А што прынясе наступны пленер?

Пётр Байко

ВЕЧАР РОДНАЙ ПЕСНІ Ў МЕЛЯШКАХ

(Працяг са стар. 3)

тканым. Падняла на паэта вочы і я толькі пачула фрагмент яе слоў „На памяць, каб не забыцца нам сваіго...". Гэта ўсё было так неспадзявана, так моцна, што калі вялікі Алесь сагнуўся, каб пацалаваць бабулі руку, нейкую хвіліну ён не ўмеў знайсці слоў.

Бабуля Люба Лавіцкая, з 1900 года нараджэння, — сястра беларускага паэта-нашаніўца, настаўніка, дзеяча „Грамады" Івана Дарашкевіча (загінуў у вайну), спадчынніца вялікіх беларускіх традыцый сваёй сям'і, сваёй вёскі Меляшкі і ўсёй гэтай беларускай зямлі. Пояс падарыла яна Алесю як беларускаму паэту.

Потым адбывалася гасціна, багатая, усё падрыхтаванае і паробленае рукамі і на сродкі самога меляшкоўскага калектыву. На гасціне прысутнічалі мужы меляшкоўскіх спявачак, было прыемна, гасцінна, пявуча. Было вельмі ўзнёсла і хвалююча, калі перад пачаткам частавання ўсе за сталамі падняліся на ногі і пад гармонік Сцяпана Копы праспявалі не дзве, а пяць зваротак песні-гімна „Люблю наш край, старонку гэту". Я з вялікай радасцю і прыемнасцю паведамляю, што муж Тамары Бурачэўскай і камендант гарадоцкай міліцыі лепш ведалі словы усіх пяці зваротак, чым наш Алесь (усе яны сталі блізка каля мяне і я добра чула).

„І песню родную люблю я" — вось што ўсе мы прысягалі ў гэты вечар роднай песні ў Меляшках.

Вера Валкавыцкая
Фота С. Грынявіцкага

вана навучанне беларускай мовы, што ўсе школы гэтай гміны рэгулярна ўдзельнічаюць у конкурсах беларускай песні (вялікія музычна-харавыя калектывы працуюць у Старым Ляўкове і Ляшуках), у беларускіх дэкламатарскіх конкурсах і іншых, што многа дзяцей вывучае тут родную мову. Але, як сігналізавалі дырэктары школ, некаторыя бацькі даволі дзіўна зарэагавалі на даданне адной гадзіны ў тыдзень на навучанне беларускай мовы. У абароне сваіх дзяцей перад „перагрузкай", прабуюць пазбавіць іх наогул навучання беларускай мовы. Ці гэта сапраўды жаданы выхад з сітуацыі? Ці варта, каб нашы дзеці раслі непісьменнымі ў роднай мове? Ці не занадта мы ўжо ахоўваем сваіх нашчадкаў ад працы, ды яшчэ коштам пашаны да ўсяго роднага? Ці ў будучыні нашы дзеці нам за гэта падзякуюць? Вельмі сумняваюся. Ужо і сёння ёсць нямала маладых людзей, якія закідваюць сваім бацькам, што не выхоўвалі іх у нацыянальнай традыцыі, не навучылі роднай мове. А мова ж — адзін з падставовых элементаў захавання нацыі наогул!

І гэтую справу, і ўсе іншыя вельмі эмацыянальна ўспрымаюць дырэктары школ і інспектар Марыя Буйко. Ім вельмі хочацца, каб усё было зроблена своечасова, добра, з думкай аб вучнях, іх бацьках, усіх жыхарах гміны: агульны педагагічны нагляд, справы БГП у школах, рэсацыялізацыя, дзе гэта патрэбна, і шмат іншых.

Асабліва цёпла інспектар гаворыць аб настаўніках, якія пайшлі ўжо на пенсію. Многія з іх яшчэ не спынілі сувязей са школай, вядуць там па некалькі урокаў у тыдзень, дапамагаюць сваім вопытам, а гміна стараецца памятаць пра іх пры розных святах і школьных урачыстасцях, улічвае іх патрэбы, арганізуе сустрэчы з пенсіянерамі.

Верым, што ўсе настаўнікі Нараўчанскай гміны, і старэйшыя, і малодшыя, зробяць усё магчымае, каб беларускае насельніцтва гміны не толькі не забывала пра свае традыцыі, сваю культуру, але развівала іх і перадавала нашу спадчыну маладому пакаленню.

Яніна Чэрнякевіч

САКРАТ ЯНОВІЧ
У БЕЛАРУСКАЙ КАНАДЗЕ І ДАЛЕЙ

(9)

Дацэньваеш свой спосаб быцця. Бедна ў нас, калі параўноўвацца з імі, але затое неяк цішэй. І падумаць ёсць калі, і пачытаць, паглыбіцца ў самога сябе. Кансумпцыйнасць забівае інтэлектуальнасць. Адна з капітальных дылемаў сучаснасці? Ужо рымскія імператары любілі іранізаваць: люд патрабуе хлеба ды ігрышчаў! І як быццам у супярэчнасці з гэтым — цэрквы і касцёлы перапоўненыя не багатымі. Атэізм красуе на сытай Поўначы. І з тых жа краінаў, у якіх не разбіваюць сабе ілбоў перад абразамі, сцякаюцца самыя магутныя сродкі на ўтрыманне і разбудову культавых аб'ектаў. Але гэта ўяўны парадокс. Ідэі не ўзнікаюць там, дзе няма чаго есці і ў што апрануцца. Хрысціянства з'явілася не ва ўгра-фінскіх пушчах. „Маніфест Камуністычнай партыі" напісалі на нямецкай жа мове. Славянскае развіццё адбываецца ў ар'ергардзе, усё следам за кімсьці. Надарыўся і нам быў гістарычны шанц выскачыць дапераду, але Ленін вось нядоўга пажыў.

Гэтак жа тэпаем мы як беларусы. З гарбом карэнных праблемаў. Не высветліўшы іх да канца. Не ўзважыўшы ўсіх „за" і „супроць". Размахнуліся суседнія нацыі на незалежнасць у васемнаццатым годзе, дык і нам захацелася яе, як цацкі дзіцяці... І добра, бо ў гульні пачатак практыкі і навукі. Нічога, што не ўпраўляючыся нават фармуляваць тады на культурнай беларускай мове прымарных палітычных прамоваў і дакументаў. Не кажучы ўжо аб тым, каб заўважыць з роздумам, што змаганне, скажам, палякаў ці літоўцаў не ад учарашняе ночы завіравала. І што жабраку ніхто не адмаўляе ў помачы, ды ў ягоную торбу не кідаюць залатыя манеты. Дыскусіі з эмігрантамі ірытуюць менавіта безвыніковым ідэалізмам. Нараканнямі меншага брата, якому большы нешта забраў і не аддае. Не пабяжыш з лямантам да маці; скаргі на паню Гісторыю — што плач у чыстым полі! Зрэшты, уся гутарка неўзабаўку зніжае лёт у фальклорны зацішак, у лірызм памяці аб мінулым: крамка жыда ў мястэчку, цэны на авёс у таргovы чацвер, музыкі на Спаса, мардабой свату ў вяселле, сенаванне на балаціне, падпал асадніка-пілсудчыка, вывазы ў Сібір, прыход гітлерцаў з польскімі перакладчыкамі і санацыйнымі рэферэнтамі, якім Беларусь кваліфікавалася толькі „да сценкі"... Акамянеласць былое эпохі, бы каляровы матыль у бурштынавай знаходцы. Калі нашу зямлю магчыма было назваць Афрыкаю Еўропы. Ці наведае яе сын або ўнук? Так! Пры той умове, аднак жа, што выгадавалі яго не на чужака. Хоць, праўда, застацца з намі назаўсёды ён не рашыўся б. Як не знаходзяцца такія, хто пяціпакаёвую кватэру з энтузіязмам змяніў бы на двухпакаёвую. Ведаючы пра пекла, пруцца ў рай. Беларусаў гэта не тычыцца. Яны — улюбёная чарцямі спажыва.

Перад тым, як пакінуць Таронта, яшчэ раз паездзілі і пахадзілі па гэтым каласальным горадзе-парку. Шукаючы падыходзячай музыкі ў паходным радыёпрыёмніку, штораз лавілі мясцовыя станцыі, якія перадаюць на важнейшых мовах Канады. Разумею без перапытвання ўкраінскую. На будынку магістрата можна ўбачыць нацыянальныя сцягі народаў-насельнікаў краіны. І беларускі. Каля парт'е загаварыў да нас маладзён. Не, мы — Таня і я — не ўкраінцы. Але ў яго матуля — беларуска, з Палесся. І яму цікава правесці хвілю-другую з ейнымі суродзічамі... Паказаў архітэктурныя дэталі гэтага, надзвычай арыгінальнага збудавання, форма якога, быццам... манументальны (расколаты) пасвісцёл.

На скрыжаванні стройныя канадкі раздаюць прахожым лістоўкі наконт збору ахвяраванняў для паратунку галадаючым у Эфіёпіі; просьбу даваць водгукі аб рабоце публічнага транспарту, прапановы паляпшэння камунальнай гаспадаркі; рэкламы безрэцэптных лекаў; падтыкаюць гатовыя паштоўкі з рубрыкамі ацэнак старанлівасці пісьманосцаў, якія спадзяецца атрымліваць ад грамадзянаў федэратыўнае міністэрства камунікацыі; і дзе танней прадаюць мастацкія карціны, і як не заблудзіцца ў цэнтр культурнай інфармацыі (далучаецца план). Хлопец у каўбойскай вопратцы ветліва запрашае — ад імя кнігалюбаў — на „Летнія ночы паэтаў..." — з Пакістана, Бразіліі, Еўропы. На паркавай лаўцы мала не сеў я на друкі з дасціпнымі рысункамі, паглядзеўшы на якія, і дурань здагадаецца, што будзе брыдка смяціць або алкаголіць. Я не перастаю здзіўляцца, колькі робіцца тут захадаў для выхавання грамадства! Каб нам хоць сотую долю таго... Таму наваэмігранта пазнаюць, як аблупленага. Па неахайнасці, негігіенічнасці, гаматнасці. А гавары ты па-англійску, бы лорд, але калі з цябе задрыпанец або безгустоўны франт, не разлічвай на ўвагу.

І старшыня „Беларусі", Алесь Шаршуновіч, узбагаціў мой партфель з паперамі. Адбіткам „Конкурсу беларусаведы". Павінен праходзіць ён у Беластоцкім Краі. На ўзнагароды прадбачылі тысячу долараў. Удзельнікамі могуць быць — вучні, ліцэісты, студэнты, настаўнікі, актывісты. Учытваюся ў пункты і амаль нутром адчуваю, як недзе точыць мяне чарвяк неспакою... Як укусіць гэты, пакладзены на нашу талерку, пірог? Мы ж у сябе — ні мерытарычна, ні псіхалагічна — не падрыхтаваны да шырокага супрацоўніцтва з заходнім замежжам, пра якое ў палітычнае ўчора нікому і не падумалася.

(Працяг будзе)

НАЛАДЖВАЕЦЦА СУВЯЗЬ

У канцы 1987 года ў Таронта (Канада) ўзнікла яшчэ адна арганізацыя, якая гуртуе нашых землякоў і суродзічаў на чужыне. Поўная яе назва: „Канадскае Таварыства „Беларусь“ для культурных сувязяў з Беларуссю“. Заснаваў яе наш зямляк з Беласточчыны, Аляксандр Палескі (Шаршуновіч), родам з Бярнацкага Моста, што каля Нараўкі. Таварыства імкнецца дзейсна дапамагчы ў наладжванні сувязяў беларусаў у Амерыцы з суродзічамі ў БССР і з намі на Беласточчыне. У гэтым годзе Таварыства „Беларусь“ запрапанавала нам фінансавую дапамогу ў правядзенні беларусазнаўчага конкурсу, які б ставіў сабе мэтаю пашырэнне ведаў аб культуры, гісторыі і літаратуры Беларусі. З ветлівай прапановы скарыстала БГКТ, якое прыняло рашэнне правесці ў 1989 годзе беларусазнаўчы конкурс для вучняў пачатковых і сярэдніх школ ды ў студэнцкім асяроддзі. Зараз вядзецца падрыхтоўка праграмы і правілаў конкурсу. Неўзабаве будуць яны пададзены да ведама ўсіх зацікаўленых.

Апрача гэтага Таварыства „Беларусь“ паслала беларускаму асяроддзю на Беласточчыне прывітанне, тэкст якога трапіў да нас са спазненнем. Выходзячы з меркавання, што лепш пазней, чым ніколі, ніжэй публікуем тэкст прывітання з лёгка мадэрнізаваным правапісам і сінтаксісам, паводле патрабаванняў сучаснай беларускай граматыкі.

Ян Максімюк

Канадскае Таварыства „Беларусь“

(Таварыства для культурных сувязей з Беларуссю)

Да дырэкцыі, настаўніцкіх калектываў, студэнтаў і вучняў школ на Беласточчыне!

Дарагія сябры!

Развітаўшыся з летам, сяброўкамі і сябрамі, у настальгіі па родных кутах, вяртаецеся за настаўніцкія сталы і за школьныя парты. Сваім святочным настроем першыя дні верасня ўводзяць вас у школьны свет, несучы добрую надзею, каму плённай працы, а каму добрай навукі.

Стагоддзі таму назад, у 1517—1519 г.г., наш продак Францішак Скарына надрукаваў трэцюю ў Еўропе (пасля нямецкай і чэшскай) Біблію, апярэджваючы на многія гады ўкраінскае і рускае друкаваныя словы. Раней, бо ў 1410 годзе, толькі на старажытнай беларускай і лацінскай мовах наш продак Ягайла падпісаў акт грунвальдскай перамогі над крыжакамі. На беларускай мове з'явіўся адзін з першых у свеце пісаных кодэксаў законаў, які быў свайго роду канстытуцыяй квітнеючай у той час Беларусі — Статут Вялікага княства Літоўскага.

(Працяг на стар. 7)

З ВАНДРОВАК ПА РОДНАЙ ЗЯМЛІ

Наша сустрэча на трэцім ужо вучнёўскім рэйдзе „Лета '88“ была непаўторнай нагодай спазнаць мінулае і сучаснае заходняй часткі Беласточчыны. Праведалі мы больш вядомыя і амаль зусім невядомыя мясціны, якія звязаны з нашай гісторыяй. Сустрэліся пры тым з цудоўнымі людзьмі. А ўсюды акружала нас чароўная наша прырода і шчырая чалавечая зычлівасць і гасцiннасць.

Мо яшчэ раз пяройдземся слядамі вандроўнікаў „Лета '88“?

Дык пачынаем!... Ціха толькі. Не трывожце гісторыі. Ступаем цяпер па месцы, дзе нашыя адважныя воі змагаліся з захопнікамі з Залатой арды. Было гэта ў XIII стагоддзі. Аднак і цяпер жыхары Студзіводаў месца тое называюць „татарскі магілкі“. Безліч касцей і чарапоў туг выкопваюць...

Непадалёк шуміць стары Пліцкі лес. Сведка ён фашысцкіх злачынстваў. Тут на працягу некалькіх гадоў вайны загінула звыш дзвюх тысяч чалавек... „Амаль кожную летнюю раніцу ад „Асушка“ (Пліцкага лесу) быў чутны гул машын. Праз мінут дваццаць гучэлі стрэлы... Божа, што там рабілася!... Крыкі, стогны, енкі... У вёсцы мы збіраліся тады перад абразамі і маліліся...“ — успамінае адна са студзіводскіх бабуляў.

А лета 1942 ці 43 года было, напэўна, такое ж прыгожае, як і цяперашняе. Людзі, часта маладыя, якім хацелася жыць ды жыць, тут апошні раз глядзелі на гэтыя зялёныя дрэвы, чулі спеў салаўя над галовамі, і з вялікім шкадаваннем, балюча развіталіся з жыццём... Ушануйма па іх памяць. Не будзьма абыякавымі ў такіх месцах! Яны напамінаюць...

Далейшая наша дарога вядзе праз колішні бельскі аэрадром да Шасталаўскага лесу. У гэтых ваколіцах праходзіць этнічная мяжа між беларусамі і палякамі. За лесам, па правы бок (паўднёвы) дарогі, распаложаны палі польскай вёскі Петшыкова, а па левы бек — палі Пліцкія і Шасталаўскія, беларускіх вёсак. Праўда, тэрыторыя, дзе цяпер знаходзіцца Петшыкова, Балесты, Завады і іншыя польскія шляхецкія вёскі прыналежала

(Працяг са стар. 1)

Пасля заканчэння песні „каза“ клалася і прыкідвалася мёртвай, затым падымалася і кланялася гаспадарам. Павадыр прасіў „маладзіцу“ і „цыгана“ патанцаваць. Музыка іграў „барыню“, „казачка“ ці „падушачку“. Пакідаючы хату, павадыр зычыў гаспадару:

Будзь ваша здароў,
Як рыжык-бароў!
Май торбу грошай,
Жыві ў раскошы!
Май усяго даволі,
А бяды ніколі!
Стары год канчаем,
Новы зачынаем:
З ранняю вясною,
З буйнаю травою,
З збожжам каласістым,
З зернем ядраністым
Ды з прыятным летам,
І з грашом пры гэтым,
І з восенню яснай,
І з долечкай шчаснай!

— Дзе вы гэту казу дасталі? — пытаў нярэшце гаспадар.

— На кірмашы ад старога купіў, — адказваў павадыр, — семсот грошай заплаціў.

— А дзе сам так вывучыўся?

— Па ўсім свеце ходзячы, торбу хлеба носячы, між людзей бываючы, дзівы дзіўныя відаючы, розныя кнігі чытаючы, уверх нагамі трымаючы. А вы здаровы бывайце, за год нас чакайце.

Атрымаўшы ад гаспадароў падарункі (сала, каўбасу ці грошы), калядніĸі пераходзілі ў другую хату. У некаторых вёсках калядніĸі насілі „звязду“ і спявалі калядныя песні.

А. І. Гурскі,

старшы навуковы супрацоўнік Інстытута мастацтвазнаўства этнаграфіі і фальклору АН БССР.

АДЧУЦЬ СЯБЕ ЧАЛАВЕКАМ...

Колькі мяне разумныя людзі вучылі, а я не магла навучыцца. Ад 1973 года да сённяшняга дня не магла пазбыцца пачуцця прыніжанасці. А людзі казалі, напрыклад, доктар Пятроўскі, так: „Не трэба ставіць сябе ніжэй сваёй годнасці!“. Медсястра Геня з Бранска: „Марыся! Не засмучайся, усё пройдзе, а калі нешта дрэннага застанецца, зразумей, што ў цябе застанецца больш каштоўнасцей, якіх не хапае іншым людзям“. Пан Тадэуш з Гайнаўкі: „Пані Марыя! Калі вам нават капялюш з галавы ўпадзе, не схіляйся: знойдзецца хто-небудзь, хто яго вам падасць“. А я ж прывыкла гнуцца перад усімі... і заўважыла, што людзі пачынаюць трактаваць мяне як „нявыйгрышны білет латарэі, як рукавічку пасля балю“.

А вось нядаўна заходжу я ў дубіцкі СКР, каб прывезлі мне цэглу на будову печы. Як толькі кіраўнік Толік сказаў, хлопцы сталі, заладавалі (хаця і не задарма). Кажу ім: „Буду з вамі рабіць“, а яны: „Вы так па-панску выглядаеце, да чорнай работы і не дакранайцеся!“. Думаю: ніколі такога не было. Ходзіш, бывала, за паслугамі, па дзесяць разоў... Але добра і раз адчуць сябе чалавекам.

Я вам удзячна, хлопцы, хаця прозвішчаў вашых не ведаю. Жадаю вам поспехаў у рабоце і ў жыцці!

Марыя Пень

Я „Ніву“ чытаю ад давен-даўна. Некаторыя вашы карэспандэнты пішуць гумарыстычныя артыкулы. Мне ўжо стукнула 80 годзікаў і сёння мне стрэліла ў маю башку, каб апісаць адно здарэння з маладых год.

Гэта здарылася ў маёй вёсцы, на Беласточчыне. Не падаю больш дадзеных, бо буду апісваць аднаго гаспадара і магу мець непрыемнасці ад яго ўнукаў, бо ён ужо даўно ў зямельцы адпачывае.

Гэта ўжо легенда. Назавем яго Антон ды ўсё. Гэты Антон меў 3 гектары зямлі і гектар сенажаці, меў каня і карову, часам выгадаваў ялоўку і завёў на торг у горад, прадаў і купіў прадметы першай неабходнасці. А ў гаспадарцы на ўсё грош патрэбны, зямля давала слабы ўраджай, сенажаць таксама, вядома — даўней мінеральных угнаенняў не зналі, так што ледзь-ледзь канец з канцом вязаў наш зямляк, і не раз і хлеба яму не хапала. У нашай вёсцы народ мешаны, каталікі і праваслаўныя, але жывуць згодна. Перад вайною мала хто ў нас па-польску гаварыў, гаварылі „па-просту“ (а цяпер маладыя больш гутараць па-польску, чым па-беларуску, што ж, такі час настаў).

Аднойчы Антон паехаў на базар таргаваць грошы. Было гэта ў 1935 годзе. Я таксама хацеў паехаць у горад купіць шапку. Папрасіў я яго, каб мяне падвёз. Запрог Антон каня ў сані, жонка Антонава вынесла карзінку з яйкамі і курыцу, закручаную ў анучу, пасядалі мы ды паехалі. Пачалі едучы гаварыць, якое цяжкае жыццё: што ўсё дарагое, як трэба купіць, а як прадаваць. Гаспадарскае — таннае, яўрэі ўсё ўзялі ў свае рукі — як хочуць, так мужыка абдуваюць! Жонка кажа: „Ты знаеш, Антон, нам трэба задбаць, каб жыд не ехаў на нашым карку, трэба пастарацца, каб на нашыя прадукты паднясць цану; сёння будзем усім гаварыць, каб за „быле-што“ не аддавалі, няхай яўрэі плацяць даражэй. А то — у іх то ўсё дарагое, а наша то за бясцэнак, а ты пражывi як хочаш. Ад сёння мусім усё змяніць. Ты будзеш прадаваць яйца, а я панясу курку і буду гаварыць бабам, каб за ўсё бралі даражэй: за курыцу буду прасіць 4 злотых, а за яйка 20 грошы за адно; тут іх цэлая капа.“

Антон нешта замармытаў да жонкі, што з гэтага нічога не выйдзе (Антон крыху цялепаваты). Жонка пачала на яго крычаць: „Па табе як хочуць, так едуць!“

Так гаворачы, заехалі мы ў горад на кірмаш. У тым горадзе стаіць святыня (не пішу, касцёл ці царква). З аднаго боку былі тады кірмаш, а з другога „таўкушка“, дзе бабы ўсё прадавалі. Антон выпраг каня, навесіў каню торбу з аброкам, а жонка ўзяла курыцу пад паху і пайшла на таўкушку. Антон занёс яйца з карзінкай, паставіў з берагу таўкушкі, раскірачыўся над яйцамі і стаіць. Калі Антон скажа, што па 10 грошы за адно, ніхто не хоча плаціць, і далей пойдзе. Я пабег у краму з шап-

калісці да Вялікага княства Літоўскага. І толькі пасля далучэння Падляшша да Польскай Кароны ў 1569 г. пачала засяляцца дробнай шляхтай з Мазоўша.

У гэтых ваколіцах Шасталы — найдалей на захад і поўдзень адкінутая беларуская вёска. Упамінаецца яна ў летапісах ужо ў 1528 годзе пад назвай Кошчына. Недзе ад 1637 года назва Кошчына змяняецца на Шасталы, якая, мабыць, літоўскага паходжання. На жаль, сённяшнія Шасталы прадстаўляюць сабой вельмі сумны выгляд: старыя, аброслыя крапівою хаты, што хіляцца долу, занядбаныя панадворкі... Ці так быць мусіць? Суседнія, польскія вёскі выглядаюць жа зусім інакш, і моладзь з іх не ўцякае, быццам ад заразы... Здаецца, што толькі Шасталаўскія могілкі, што па дарозе „сценцы" ў Аўгустова, маюць яшчэ нейкі шанц развіцца...

Ідзём далей. Перад намі вёска Аўгустова. Вялікая і прыгожая. Багатая матэрыяльна, але пры тым і багатая духоўна. У паводзінах і гутарцы жыхароў Ягуштова, бо так у народзе вёску называюць, заўважаецца нейкая прыроджаная інтэлігентнасць, можна сказаць шляхетнасць. А сталася гэтак невыпадкова. Яшчэ ў палове XVI ст. апошні Ягелон, Сігізмунд Аўгуст, надаў жыхарам вёскі баярскія правы. Тады то на хвалу караля вёску назвалі Аўгустовам. І вось з тамтога часу лічыцца, што ў жылах ягуштоўцаў плыве баярсная кроў...

„Зыэмля наша, маті руодна,
Ты широка і глыбока,
Ты богацтва мнуого маеш,
І для нас ты ўсё трымаеш..."

Такімі простымі словамі пашану і замілаванне да сваёй зямлі выказвае Вольга Анацік, народная паэтэса з Ягуштова.

А ўвогуле, Ягуштова багатае паэтычнымі талентамі. Жыве тут і піша былая настаўніца тутэйшай школы Марыя Манаховіч, вершы на ягуштоўскай гаворцы ствapae і ўспомненая Вольга Анацік. Урэшце, несумненна, вёска Ягуштова дала пачатак паэтычнаму таленту Надзеі Артымовіч, выдатнай індывідуальнасці ў беларускім літаратурным Парнасе. Надзея Артымовіч пранесла скрозь жыццё тую ад природы дадзеную ягуштоўскую шляхетнасць, каб з часам увасабіць яе ў радках вершаў.

Значыць, даволі нарадзіцца ў Ягуштове, каб быць паэтам...

Мікола Сахарэвіч

Помнікі культуры

У Дубінах

Праваслаўны прыход у Дубінах у Гайнаўскім дэканаце Варшаўска-бельскай епархіі распаложаны цудоўна! Даўнейшая вёска каралеўскіх мужыкоў у белавежскім лясніцтве, а яшчэ раней была вёскай асочнікаў. Дубіны заснаваны пасля 1639 г. на граніцы Белавежскай і Бельскай пушчаў у лясным урочышчы, званым „Дубіны", аб якім упамінаецца ў 1592 г. У 1670 годзе вёска сядзела на 15-ці валоках зямлі, у 1775 годзе было ў ёй 53 мужыцкія дымы, якія адраблялі паншчыну. У другой пал. XVIII ст. пабудавалі царкву.

Пад цяперашнюю мураваную дубінскую царкву на самым краявугольны камень быў паложаны ў дзень Успення Божай Маці — 15 жніўня 1867 г. (ст.ст.), а высвянцілі яе 23 лістапада 1872 г.

На месцы старой драўлянай царквы ў канцы XIX ст. пабудавалі мураваную капліцу. У 1978 г. 30 ліпеня на новым могільніку высвянцілі царкоўку св. Ільі.

На ўскраіне Белавежскай пушчы ва ўрочышчы „Медным", на месцы даўно існуючай капліцы, у 1818 г. была збудавана царква св. Мучанікаў Макавеяў, маці іх Саламеі і настаўнікаў іх Елізара. У некалькіх метрах ад яе знаходзіцца крыніца „Крынічка", якая лічыцца цудадзейнай. Урачыстая служба тут праходзіць на трэці дзень Вялікадня, 1 жніўня, 14 верасня (пав. ст.ст.), а найважнейшая — у трэці дзень св. Тройцы. (Р.С.)

камі, купіў і пабег на таўкушку глядзець, як ім удасца торг. Падыходзіць да Антонавай жонкі яўрэйка і пытае, колькі за курыцу.

— Што, за такую курыцу 4 злоты?! Яшчэ гэтага не было і не будзе!

— А што вы, спекулянткі, думаеце, па мужыку ехаць як захочаце, ужо гэтага хопіць, мусім на ўсё, што наша, падняць цану! Вы, кабеткі, не прадавайце нічога так танна, то будуць плаціць даражэй!

На гэты крык падыходзіць маладзіца (паліцыянтава жонка) і кажа: — Цо вы, кобетко, хцэце за тэ худо курэ чтэры злотэ? Хыба звар'ёвалысце? — Гэта ты ўжо здурэла, думаеш, што як насадзіла сабе лісінаго хваста пад нос, то ты ўжо вялікая пані і будзеш мяне дурною называць? Хопіць ужо нас вам мучыць!!!

Зрабіўся гоман на таўкушцы. Паліцыянтава жонка забралася і пабегла да мужа, каб пайшоў і ўспакоіў народ, бо ёй стала брыдка ад людзей, якія ўжо пачалі рагатаць. Прыйшоў паліцыянт. — Цо вы, кобетко, подносіце бунт на торговіску? Марш на постэрунэк! — і пагнаў Антоніху перад сабою. Антонава давай прасіць, каб не караў, што больш не будзе бунтавацца. — А, паночку! Забірайце гэтую курыцу, толькі мяне пусціце! — Яна да рук цалаваць, упала на калені, рукі заломвае ды плача, а ён страшыў, страшыў на ўсе спосабы, аж яму абрыдла, тады паклікаў другога і кажа: — Яшчэ ты пагавары з ёю! — і так яе мучылі каля дзвюх гадзін, потым выпусцілі і сказалі, каб больш гэтага не было і каб ехала дахаты. Антонава бяжыць хутчэй на таўкушку, глядзіць, ці хоць яшчэ мужа не арыштавалі, але Антон як стаяў, так і стаіць. Давай крычаць: „Антон! Антон, хавай яйца, бо папацягалі мяне за курыцу, то цябе яшчэ будуць цягаць за яйца!"

Я мала не лопаў са смеху.

У той час у святыні адбывалася набажэнства, было якоесьці свята. Антонава жонка кажа: „Гэта нас Бог пакараў, што мы не прыехалі маліцца, а грошы таргаваць, давай пойдзем, памолімся, але курыцу і яйца трэба з сабою забіраць, бо яшчэ хто ўкрадзе. Антон узяў карзінку ў рукі, а жонка курыцу схваціла пад палу і пайшлі ў святыню, і я за імі, а людзей поўна, хоць адбаўляй. Антон стаў з берагу, каля сцяны пад абразом, а жонка пасцібілася цераз людзей бліжэй алтара, каб лепей богу падзякаваць. Пакуль праціснулася, курыца задушыла. Зглeдзелася, што курыца нежывая, і давай крычаць: „Антон, Антон, падымі яйца ўгору, бо мая курыца ўжо ахнула!"

Антон узяў і павесіў карзінку на цвік, на якім абраз апіраўся. Калі закончылася набажэнства, мы выйшлі са святыні і пачалі наракаць, што так выйшла, запраглі каня і паехалі, далей бядуючы, дадому. Антоніха лаяла Антона за яйкі, пакінутыя ў святыні.

— Жонка мяне цэлую ноч грызла за яйца, то запрог і еду, — сказаў мне. Заехаў у горад, зайшоў у святыню, глядзіць: вісіць карзінка. — Богу хвала, вісяць яйца ў Рафала, — уздыхнуў з палёгкай Антон.

Стары Дзядуля

НАЛАДЖВАЕЦЦА СУВЯЗЬ

(Працяг са стар. 6)

Безумоўна, гэтыя бясспрэчныя факты дамінацыі і ўплыву Беларусі на развіццё культуры і дзяржаўнасці краін Усходняй Еўропы з'яўляюцца асноваю нацыянальнага гонару. Вельмі актыўнай у гісторыі культурнага жыцця Беларусі была Беласточчына. Сведчаць аб гэтым гістарычныя месцы, як Супрасль ці Заблудаў, дзе існавалі выдатныя друкарні краіны. Тут нарадзіўся волат народу — Кастусь Каліноўскі.

У сучаснасці Беласточчына з'яўляецца вельмі важнай астояй навучання роднай беларускай мовы. Асаблівае значэнне маюць тут нешматлікія цэнтры навучання беларусаведы на гімназійным узроўні, а менавіта беларускія ліцэі ў Бельску-Падляшскім і Гайнаўцы.

Вось жа Вам, беларускамоўныя настаўнікі, студэнты і вучні, сапраўды ёсць чым ганарыцца, бо гэта ж Вы прадаўжаеце культурныя традыцыі народу, праводзячы абарону і пашырэнне роднай мовы.

Канадскае Таварыства „Беларусь" жадае вам, дырэкцыям і настаўніцкім калектывам, плёну і задавальнення ў Вашай бязмерна важнай і дастойнай працы.

Вам, студэнты і вучні, жадаем добрых вынікаў у навуцы. Няхай сапраўды веда станецца Вашай сілай, сілай Бацькаўшчыны!

Няхай словы Францішка Багушэвіча „Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмерлі" будуць Вам дапаможным клічам штодзённасці.

Таронта, верасень 1988.

Канадскае Таварыства „Беларусь"
Аляксандр Палескі (старшыня)

З ДРУКУ

Мінскі двухмесячнік „Служба быту Беларусі", пішучы нядаўна пра беларускіх бардаў такім спосабам адзначае наш скромны ўплыў на беларускую бардаўскую песню:

„Гісторыя і сучаснасць, нацыянальны дух, сур'ёзнасць і жартаўлівасць — усё гэта прысутнічае ў творчасці Сержука (Сокалава-Воюша — рэд.). А часам і раўнапраўна суіснуе ў якойсьці адной яго песні. Скажам, у такой, як „Дарослым немаўлятам", якая прысвечана беларускаму штотыднёвіку „Ніва", які выдаецца ў Польшчы і апошнія гады стаў набываць усё большую папулярнасць у нашай краіне. А быў жа час, калі мы ж сапраўды анічога не ведалі пра жыццё беларускай нацыянальнай меншасці ў нашых суседзяў за Бугам.

Што цікава, пра вялікі ўплыў „Нівы" на яго нацыянальную свядомасць сведчыць і бард з Мінска Зміцер Сідаровіч. Менавіта дзякуючы знаёмству з гэтай газетай у 1986 годзе нарадзілася яго першая беларуская песня (хоць спявае ён недзе з пачатку 80-х)."

„Служба быту Беларусі", № 5, кастрычнік 1988.

НІНА АМЕЛЬЯНЮК

ГУТАРКІ АБ МОВЕ

III. Суадносіны паміж сучаснай беларускай літаратурнай мовай і народнымі гаворкамі.

4. XX стагоддзе — мова пісьменнікаў дакастрычніцкага і паслякастрычніцкага перыядаў. [1]

Гаворкі, блізкія гаворцы родных мясцін Я. Купалы, адлюстраваліся ў мове твораў З. Бядулі і М. Багдановіча

У мове З. Бядулі (ураджэнец Крывіцкага раёна Маладзечанскай вобласці) адлюстроўваюцца наступныя моўныя рысы: поўнае недысімілятыўнае аканне (*даставаў, холадам*), дысімілятыўнае яканне (*вялікаго; весна, нима*), падаўжэнне зычных (*жыцьцё*), формы назоўнага склону прыметнікаў мужчынскага роду адзіночнага ліку на *-ы, -і,* (*крэпки, сасновы*), меснага — на *-ым, -ім* (*на чыстым поли*), назоўнага склону множнага ліку з канчаткамі *-ые, -іе* (*белые*), формы дзеясловаў I і II спражэння з непаслядоўным ужываннем *-ць* у качатках (*плачэ, шэпчэ,* але: *завець, трымаець*).

М. Багдановіч нарадзіўся ў Мінску, але з 4-гадовага ўзросту жыў у Расіі. Беларускую мову ведаў ад бацькі-этнографа. Вывучаў беларускі фальклор Супрацоўнічаў з „Нашай нівай". У мове вершаў у зборніку „Вянок" праявіліся такія асаблівасці мовы, як: поўнае недысімілятыўнае аканне (*гадамі, лаза, радасна*), дысімілятыўнае яканне (*зямлі,* але: *земля, сплетае*), падаўжэнне зычных (*жыцьцё, каханьне*), формы меснага склону назоўнікаў адзіночнага ліку з канчаткам *-і* (*на небі, у попелі*), формы назоўнага склону прыметнікаў мужчынскага роду адзіночнага ліку з канчаткамі *-ы, -і* (*лёгкі, прыгожы*) і меснага з *-ым, -ім* (*у далёкім, у залатым*), формы дзеясловаў I спражэння ў 3 асобе адзіночнага ліку без канчатка *-ць* (*мае, паблядне*е) і II спражэння — з *-ць* (*гарыць, сведчыць*).

„Параўнанне недрукаваных твораў М. Багдановіча з рукапіснымі (аўтографамі) паказвае, што ў рэдакцыях і выдавецтвах уносіліся некаторыя выпраўленні, акрамя таго, самім пісьменнікам, напэўна, засвойваліся прынятыя ў той час арфаграфічныя нормы..." [2]

У мове іншых пісменнікаў таксама адлюстроўваліся асаблівасці родных гаворак (Цётка, Ц. Гартны і інш.).

У 1918 г. выйшла „Беларуская граматыка" Б. Тарашкевіча, якая ўстанавіла нормы граматыкі і арфаграфіі беларускай літаратурнай мовы. „Параўнанне норм, прынятых гэтай граматыкай, з асаблівасцямі беларускіх дыялектаў дазваляе зрабіць вывад аб іх адпаведнасці структуры народных гаворак пераважна ў зоне Мінск—Маладзечна—Ашмяны, тых гаворак, нормы якіх былі прадстаўлены ў мове вядучых беларускіх пісьменнікаў і паступова замацоўваліся ў літаратурнай мове". [3]

Вялікі ўклад у развіццё літаратурнай мовы ўнеслі выдатныя пісьменнікі паслякастрычніцкага перыяду: П. Броўка, П. Глебка, К. Крапіва, М. Лынькоў, К. Чорны і інш., якія прыйшлі ў літаратуру ў 20-я гады. Былі яны ў сваёй большасці прадстаўнікамі гаворак на поўдзень ад Мінска: П. Глебка, К. Крапіва, П. Трус — ураджэнцы Уздзенскага раёна, М. Чарот — з Рудзенскага раёна, Ц. Гартны — з Капыльскага раёна, К. Чорны — са Случчыны.

Паколькі беларуская мова стала мовай дзяржаўнай, наступіла далейшая апрацоўка яе норм, як напр.: уніфікацыя і знішчэнне паралелізму ў формах 3 асобы адзіночнага ліку дзеясловаў I спражэння (*нясе, чытае* — замест ранейшых паралельных форм *нясе — нясець*), напісанне ненаціскнога *е* не ў першых складах перад націскам, прынята як норма, ужыванне прыназоўніка *да* (*пайшоў да брата*).

Гаворкамі на поўдзень ад Мінска ўласціва поўнае недысімілятыўнае аканне, моцнае яканне, адсутнасць сцягнутых форм прыметнікаў, дакладнае размежаванне форм 3 асобы адзіночнага і множнага ліку дзеясловаў I і II спражэння. Гэтыя гаворкі разам з гаворкамі на паўночны захад ад Мінска, што пераважалі ў літаратуры дакастрычніцкага перыяду (г.зн. гаворкі сярэдняй часткі Мінскай і паўднёвай часткі Маладзечанскай вобласцей) з'яўляюцца дыялектнай асновай беларускай літаратурнай мовы.

„У 30—40-х гадах у літаратуру ўвайшлі пісьменнікі — ураджэнцы розных мясцовасцей Беларусі, але яны ўключыліся ў рэчышча сфарміраванай літаратурнай мовы, нормы граматыкі, арфаграфіі, а таксама і лексікі якой ужо былі ў асноўным устаноўлены". [4]

Пасля ўз'яднання беларускага народа ў адной дзяржаве ў 1939 годзе да гаворак цэнтральнай Беларусі далучыліся блізкія па сваёй структуры гаворкі, якія пашыраліся на захад ад дзяржаўнай мяжы БССР.

---

[1] Н. Т. Вайтовіч, Да пытання аб фарміраванні нацыянальнай літаратурнай беларускай мовы, Мінск 1958, с. 20—31.
[2] Там жа, с. 21.
[3] Там жа, с. 27.
[4] Там жа, с. 30.

САРДЭЧНЫЯ ТАЙНЫ

Атрымалі мы ад дзядзькі Івана нетыповы для нашай рубрыкі ліст, у якім ён нас надта ганіць. Таму мы вырашылі без ніякіх змен пазнаёміць чытачоў рубрыкі і з гэтым лістам, а рэфлексіі насунуцца вам самі.

„Дарагое Сэрцайка! Ты пішаш, што свёкар пераспаўся са сваёю нявесткаю. Гэта проста ўжасны грэх, называемы блудом. Участь же прелюбадзеяў і блуднікоў — озеро огненное. Таму каждый хто решается на этот грех, должен испытать себя, всадить свою руку в огонь и проверить можетъ выдержать или нет. Зачемъ осквернять свою душу и тело? Зачемъ вызывать гнев Божій і делаться нечестивцем? Нечестивцев истребляет Бог с лица земли.

Велікій грех прелюбодейство
Отбрось его, храні же девство
Чистоту тела сохрані
И так Богу служи
На женщину не смотри
С вожделеніем и злыя мыслі
Побеждай молітвою, терпеніем
Бойся же страсть греховну
В сердце допустить
И Богу согрешить.

Хорошо было бы еслі этое письмо ты напечатала, а так люді думают, что делают малый грех.

Я пішу как жили древние хрістіяне с которых мы должны брать примеръ.

Всякіе половые отношенія вне брака і до брака — это грех называемый блудом. Послушайте христолюбивые братія мої, что сделал он въ пустыни с Израилем, исшедшим из Египта как ухітрился он окаянный и всескверный вовлечь всех въ самый тяжкий грех: внушил мысль Валааму, подать самый злой советъ Валаку, царю мадіамскаму, чтобы городскіх женщин вывел вь кущи и уловил ими израильтян, склонил къ блуду и жертвоприношению, чтобы въ конец потребилъ их Бог, как нечестивцев, когда все будуть блудодействовать съ сими женщинами, подобно безсловесным. И поставил царь жэнщин отрыто пред народом и трапезы при дверях съ возлияниями и жертвами, всех вовлекая въ смерть, чтобы желающий блудодействовать съ сими скверными сперва сделал возлияние и потом вошел въ кущу, потому что женщины ничего не блали израилитянъ, но всякого приходящаго к ним принуждали принести жертву и князьям вывелъ он дочерей княжеских и также богатым дочерей людей богатых, всему народу множество женщин из простого народу, чтобы вдруг всех уловить въ смерть. И богатый не погнушался бедною и князь какою любо дочерью простолюдина. Видишь дело неправды, лукавый умыселъ! Как всемъ ископал ровъ погибели въ смерть! Виделъ ли кто из нас такое безстыдное дело! Блуд вооруженный мечемъ обоюдоострым. Ибо сугубою страшною смертію истребляли женщины входящим к ним, побуждая и приносьть жертвъ и блодобей. Одні принимали на себя сбеты девства, атказываясь отъ семейной жизни, другіе — обеты произвольной нищеты, отказываясь от своего имущества и раздавая его бедным, иные проводили время въ непрестанной молитве, посте и вождержаніі, а некоторые соедінялі все эті обеты вместе. Люді стремящиеся къ высшому совершенству находілі более удобным проводіть аскетическую жизнь вдали отъ абщества въ пустынях въ которые и удаляются. Из такіх подвижніков особенно замечателен Павел Олевийский. Петнадцатілетнім мальчіком ушел он въ Равиидскую пустыню и прожилъ в ней более восьмидесяти лет не видя людей, питаясь дикими плодами, кореньямі и травами и проводя время в молитвах."

Иван

Аднак жа чытаеце нас, дзядзька Іване!

Сэрцайка

ВЕР-НЕ ВЕР

Дарагі Астронку! Пішу табе, бадай, ужо трэці раз. Што датычыць маіх папярэдніх сноў, то ты іх адгадаў. Сапраўды ў сваім маладым жыцці маю нейкія сур'ёзныя праблемы.

Цяпер сніцца, што іду я цераз вёску і раптам убачыла вельмі прыгожую драўляную хату. Далей ужо я з мамай і на адным з панадворкаў я ўбачыла дзяўчат, якія былі апрануты ў вельмі прыгожыя доўгія белыя сукенкі. Яны стаялі каля стала са збанкамі. Мы з мамай узялі флянцы вазончыка, які цвіў белым цветам. І зноў гэтыя кветачкі былі трохі пасохлыя, але жыхарка — уладальніца кветак — прасіла нас, каб мы гэтыя кветкі пакінулі, а потым возьмем другія: свежыя, прыгажэйшыя. Мы пайшлі далей. Але перад сабой мы ўбачылі шырокую рэчку. Яе вада была чыстая, але ў некаторых месцах з лёдам. Мы не маглі перайсці цераз яе, але памагла нам драўляная дошка, якая плавала па гэтай рацэ. Мы перайшлі на другі бераг, на якім расла прыгожая зялёная трава. Што гэта ўсё абазначае?

Ленка

Ленка! Здаецца, клопаты — гэта твая спецыяльнасць. Бо і ў апошнім тваім сне відаць гэта голым вокам. Справа ў тым, што праследуе тут цябе белы колер, белыя сукенкі, белыя кветкі. Белы колер у снах мае адмоўнае значэнне. У нейкай ступені асацыіруецца ён са снегам, холадам, беспаспяховасцю. Тая твая рэчка, хаця і была чыстая, то была ж пакрыта лёдам.

Дошка, пры дапамозе якой вам з маці ўдалося перайсці рэчку, а таксама зялёная трава, якая расла на другім беразе ракі, дазваляюць меркаваць, што нешта ў тваім жыцці ўсё ж пераломіцца, зменіцца на добрае.

Астрон

З ЛІТОЎСКАЙ КУХНІ

ГРЫБНЫ СУП З ПАШТЭЦІКАМІ

На суп бярэм: 10 дэкаў сушаных грыбоў, 2 морквы, кавалак сэлера, 1 пятрушку, 2 лыжкі масла, 1 лыжку мукі, 1 цыбулю, лаўровы лісток, перац, соль, 3 літры вады.

На паштэцікі: 30 дэкаў прадаўгаватай булкі, палавіну грыбоў, звараных у супе, 1 лыжку масла, 1 цыбулю, 1 жаўток, 1 яйка, 1 лыжку смятаны, перац, 1 лыжачку цертай булкі, соль.

Абабраную і памытую гародніну заліць вадой і зварыць разам з прыправамі і грыбамі. Зварыўшы, адцадзіць адвар, выняць грыбы. Палавіну грыбоў нарэзаць вузкімі палосачкамі і палажыць у працэджаны адвар, рэшту пакінуць для паштэцікаў. З мукі і масла зрабіць светлую засмажку, развесці яе халодным адварам і спалучыць з супам. Пасаліць па смаку і закіпяціць.

З булкі зняць скарынку так, каб можна было яе пасля парэзаць на чатырохвугольныя скрылёчкі (3×4 см). Вараныя грыбы дробна пасячы ці змалоць, дадаць пасечаную і падсмажаную цыбулю, перац, лыжачку цертай булкі, смятану і жаўток. Пасаліць і ўсё добра перамяшаць. Атрыманай масай змазваць скрылёчкі булкі на таўшчыню каля 1 см. Зверху пацягнуць разбоўтаным яйкам. Паштэцікі класці на бляшку, добра змазаную маслам ці маргарынам, і запякаць у духоўцы, пакуль не стануць румяныя. Падаваць іх асобна да грыбнога супу.

САЛАТА З КАНОПЛЯМІ

На салату бярэм паўшклянкі насення каноплях, 2 бульбіны сярэдняй велічыні, 5 дэкаў чорнага хлеба, соль.

Памытае і асушанае насенне каноплях трэба крыху падпражыць на патэльні, а тады расціраць у ступцы, пакуль не атрымаем муку. Бульбу памыць, зварыць у мундзірах, абабраць і дробна нарэзаць. Таксама костачкай нарэзаць чорны хлеб. Усё перамяшаць з расцертым насеннем каноплях і пасаліць па смаку.

Гаспадыня

ЗОРКА
СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

УСІМ ДЗЕЦЯМ І ІХ БАЦЬКАМ, УСІМ ЧЫТАЧАМ „ЗОРКІ“, — НАЙЛЕПШЫЯ СВЯТОЧНЫЯ І НАВАГОДНІЯ ПАЖАДАННІ СКЛАДАЕ

„ЗОРКА“

КАЛЯДНІКІ

З васьмікутнаю звяздою
Дзеці цэлаю гурбою
Выйшлі сёння на мароз.
З канца вёскі, на змярканні,
Пачалі калядаванне:
Нарадзіўся нам Хрыстос!

Ад хаціны да хаціны,
Да гаспадароў гасцінных,
З каляроваю звяздой,
Ходзяць радасныя дзеці,
Пад акенцам звязда свеціць,
Так прыгожа, Божа мой!

Цешыць сёння ўсё Падлессе
Прыгажосць калядных песень,
Той адвечны наш абрад.
Таму радуе заўсёды
Сэрца нашага народа
Свята слаўнае Каляд.

Праспявалі пад акенцам,
Дзверы заскрыпелі ў сенцах,
На двор выйшаў гаспадар.
Ён з душэўнай асалодай
Уручае, як заўсёды,
Дзецям свой грашовы дар.

Грошыкі падзеляць дзеці,
Шчаслівейшыя на свеце,
І ласункаў купяць шмат.
Будуць жыць успамінаннем,
Іхняга калядавання,
Будуць зноў чакаць Каляд.

Віктар Швед

Калядуюць дашоўскія „Беларусачкі“: Здымак зроблены ў час мінулагодняга конкурсу каляднікаў у Гайнаўцы. Фота У. Завадскага.

ЁЛКА Ў ЗБАНЕ

Дзеці! Калі здарылася так, што ў вас няма ёлкі, можаце зрабіць вось такі букецік з хваёвых галінак і цацак.

У збанок з шырокім, устойлівым дном набраць пяску, усадзіць у яго галінкі ёлкі і ўпрыгожыць цацкамі. Можна таксама зрабіць святочны строік у місцы з пяском, як бачыце гэта на малюнках.

Чароўны пах хвоі, бляск цацак стварае вельмі святочны, навагодні настрой.

З НОВЫМ ГОДАМ!

Зіма едзе да нас шпарка
З маладзенькім Новым Годам.
Ззаду Дзед Мароз падаркі
Вязе дзецям, як заўсёды.

Наймалодшым многа цацак,
За слухмянасць бацьку, маці,
Каб было чым забаўляцца
У час зімні ў цёплай хаце.

А старэйшым вязе ў школы
Усялякіх шмат ацэнак,
Каб разумнай і вясёлай
Новая расла нам змена.

Хто чытае „Ніву“, „Зорку“,
Тым, хто да навукі скоры, —
Дзед Мароз вязе пяцёркі,
Ну і крышачку чацвёрак.

Многа, многа пажаданняў
Дзед Мароз прывёз гарачых,
Каб пры новым зноў спатканні
Другагоднікаў не ўбачыў.

Каб жылі мы ў шчасці, міры,
І ў дастатку ў родным краі.
Новы Год нам шчыра, шчыра
Шмат найлепшага жадае.

Віктар Швед

МАЛАДЫ ДУЭТ АКАРДЭАНІСТАЎ

Акардэонны дуэт беластоцкіх васьмікласнікаў Эвы Мартынюк (школа № 36) і Андрэя Янкоўскага (школа № 28) працуе ад пачатку гэтага навучальнага года пры беластоцкім аддзеле беларускага таварыства пад кіраўніцтвам Сцяпана Копы. Яны ўжо ўдзельнічалі ў двух канцэртах для дарослых і атрымалі вялікія бравы.

Праўда, Эва і Андрэй прыйшлі ўжо даволі падрыхтаванымі да свайго апекуна. Эва скончыла пачатковую музычную школу I ступені. Далей ісці вучыцца музыцы спецыяльнай ахвоты яна не мела. Але, каб не забыцца таго, што ўжо ўмее, вырашыла далей займацца ў музычным гуртку. Так яна прыйшла са сваім татам Барысам Мартынюком на рэпетыцыі ў беларускі клуб на вуліцу Варшаўскую.

Андрэй скончыў музычны гурток (агніска) № 1 у Беластоку і таксама хацеў працягваць іграць.

Дуэт ужо грае некалькі папулярных мелодый. Раней Эва і Андрэй у час сваёй вучобы гралі пераважна сур'ёзную музыку, якую патрабавалі ад іх настаўнікі і праграма музычнай

(Працяг на стар. 10)

Дуэт акардэаністаў — Эва Мартынюк і Андрэй Янкоўскі з Беластока на канцэрце ў беластоцкім клубе будаўляных.

Пятро Макаль

ДЗЕНЬ ДОБРЫ, ТАВАРЫШ СТУДЗЕНЬ!

Студзень —
не той студзень,
што ставяць на стол часамі.
Дружыць мы са Студзенем
будзем —
вы гэта пабачыце самі...

Студзень —
самы першы
сярод братоў-месяцаў.
Яму — і песні, і вершы,
дзе ўся наша ўцеха
змесціцца.

Хоць і марозны, і колкі,
ён з намі карагодзіць
ля навагодняй ёлкі,
ёлкі —
чароўнай вясёлкі,
што ў кожны дом прыходзіць.

У бегу па лёдзе рыўкамі
нават завею суцішым:
мы на катку канькамі
вясёлую азбуку пішам...

А хто там,
паддаўшыся страху,
выгляд зрабіў горкі?
Смялей жа!
Ляці з размаху
на лыжах з высокай горкі!

На густу прыгоды здаровым,
не боязна ім і ўпасці.

(Працяг на стар. 10)

Марукас К.

Нечакана за акном мільганула сняжынка. Адна. Потым другая. І паваліў снег.

Зазвінеў званок. Дзеці паўскоквалі з лавак, кінуліся да акна. Усе радаваліся першаму снегу. Трымаючы ў руцэ крэйду, заўсміхалася і настаўніца.

— Вось наваліць снегу! — радасна ўсклікнуў адзін хлопчык. — Усю горку зацярушыць!

— Тады я выцягну з-пад паветкі санкі, — адгукнуўся другі.

— А я дастану з гарышча лыжы і — гайда! — дадаў трэці.

Цешыліся і дзяўчаткі.

— Неўзабаве канікулы! Новы год! І навагодняя ёлка!

А снег падаў вялікімі мяккімі камякамі. Пабяліў палі і стрэхі хат, ухутаў яліны на ўзлеску белымі наміткамі. На край кармушкі прымасцілася сініца. Паціўкала, пакруціла чорным хвастом і адважна шуснула пад стрэшку. Услед за ёю ў кармушку наляцелі вераб'і.

— Нам цёпла, нам добра, мы будзем весяліцца каля навагодняй ёлкі. А птушкам і звярам зімой бяда, — сказала маленькая Ленка.

— Не, птушкі не галадаюць, мы іх кожны дзень кормім, — запярэчыў хлопчык.

— Птушак мы кормім, але звяры, калі нападае шмат снегу, будуць галадаць.

— А як жа дапамагчы звярам?

На гэты раз узяла слова настаўніца. Пагладзіўшы Ленку па галаве, яна сказала:

— Наладзім лясным жыхарам ёлку.

Усе дужа здзівіліся.

— Ёлку? Лясным жыхарам?

— Так! Навагоднюю ёлку! — пацвердзіла настаўніца.

У НАВАГОДНЮЮ НОЧ

— І ўпрыгожым?

— А чым? Цацкамі?

— Самі памяркуйце чым, каб лясныя жыхары былі задаволены.

Дзеці зразумелі настаўніцу, весела загаманілі.

Напярэдадні Новага года дзеці разам з настаўніцай падаліся ў лес. З сабой яны везлі нагружаныя санкі. Каля вялікай стройнай елкі, што стаяла пасярод паляны, усе прыпыніліся. Хлопчыкі ўтапталі вакол яе снег і выгрузілі з санак сена. Гэта — ласям і казулям. Дзяўчаткі тым часам сталі ўпрыгожваць елку. Знізу навешалі морквы, бурачкоў, бручкі, вышэй — лустачак хлеба. А Ленка начапляла нават скварак. Морква, бурачкі, бручка — зайцам і дзікам. Хлеб — птушкам. А скваркі — ласунак сініцам. Ніводная птушка і ніводны звер не былі абыдзены ўвагай.

Потым каля вогнішча дзеці расказвалі вершы, бегалі і скакалі, ажно ва ўсіх расчырванеліся шчокі. Непрыкметна змерклася. А дзецям дужа не хацелася развітвацца з ёлкай. Калі выпраўляліся дахаты, усе гучна заспявалі песню. Над лесам узышоў месяц. Маленька Ленка ўсю дарогу азіралася — яна вельмі хацела ўбачыць зайчыка. Але каля ёлкі нікога не было, толькі лустачкі хлеба калыхаліся на галінках ад ветру.

Сабраліся лясныя жыхары пад ёлкай глыбокай ноччу, калі Ленка і ўсе дзеці соладка спалі. Аснежаная ёлка праменілася і зіхацела, нібы ўсыпаная дыяментамі, а на яе галінках, як агеньчыкі свечак, зззялі сапраўдныя нябесныя зоркі. Першыя пра ёлку пранюхалі дзікі. Затым, трасучы барадой, прытупаў лось. Услед за ім прыйшлі дзве казулі, прыскакалі зайцы. Жыхары старога лесу добра пачаставаліся і разбрыліся хто куды. Напаследак прыбегла мышанё. Прыбегла яно, калі ўжо нічога не засталося. Пакруцілася пад елкай, пашнырыла і знайшло жытнёе зернетка. Мышанё было зусім-зусім маленькае. Хапіла з яго і таго зернетка.

Вясёлы куточак

Нічыпар Парукаў

РЫБАК

— Сярожа, ты куды хадзіў учора з вудай?

— На возера рыбу лавіць.

— І многа налавіў?

— Дык так кілаграмаў пяць.

— А я сёння ні адной рыбкі не злавіў.

— Гэта ж я ўчора ўсю вылавіў.

НА ЎРОКУ ГЕАГРАФІІ

— Іра, назаві карысныя выкапні, якія ёсць на Беларусі, — сказала настаўніца.

— Бульба, буракі, морква... — пачала бойка пералічваць дзяўчынка.

— Гэта гародніна, а не выкапні, — напомніла настаўніца.

— Я ведаю! — падняў Міша руку. — Смаловыя карчы!

ЗАГАДКІ

Я з лесарубам — сіла!
Зірні, сасну зваліла.
Парадак літар змяніш ледзь —
Лісцёвым дрэвам мне шумець.

— ✻ —

Я ў кватэры кожнай ёсць,
Жыхар сталы я, не госць.
Як „г" заместа „л" сказаць —
На лузе буду я стаяць.

ПАЗНАЁМІМСЯ

— ✻ —

279200, Молдавская ССР, г. Бельцы, ул. Ленина 36/39. Чередниченко Д. (Хлопчык займаецца будаваннем мадэляў караблёў і хацеў бы перапісвацца з хлопчыкам з падобным зацікаўленнем. Яму адзінаццаць год).

— ✻ —

279200, Молдавская ССР, г. Бельцы, ул. Володарского, 1, кв. 19. Койновой Оксане. (Дзяўчынка збірае каляндарыкі, сціральныя гумкі, паштоўкі).

Пішуць школьнікі

ДАРАГАЯ РЭДАКЦЫЯ!

Я вучуся ў шостым класе. Мая сяброўка завецца Галя Казімерук. Яна ходзіць у восьмы клас. Гэта найлепшая мая сяброўка. Мы разам праводзім вольны час. Яна пазнаёмілася з многімі дзяўчатамі з іншых школ і перапісваецца з імі. Я таксама хачу пазнаёміцца. Прашу падаць мой адрас у „Зорцы".

Івона Хмель, 6 клас, Еленка, 23, пошта 17-204 Дубічы-Царкоўныя.

ДАРАГАЯ „ЗОРКА"!

Пішуць Табе вучні чацвёртага класа Пачатковай школы ў Грабаўцы. Мы хочам напісаць пра наш клас.

Наш клас складаецца з сямі вучняў. Усе мы любім і вывучаем беларускую мову. На ўроках беларускай мовы мы чытаем апавяданні, вершы, развучваем беларускія песні і разглядаем „Зорку". Цяпер рыхтуемся да конкурсаў беларускай песні і дэкламатарства. Рыхтуе нас настаўніца беларускай мовы Аліна Новік.

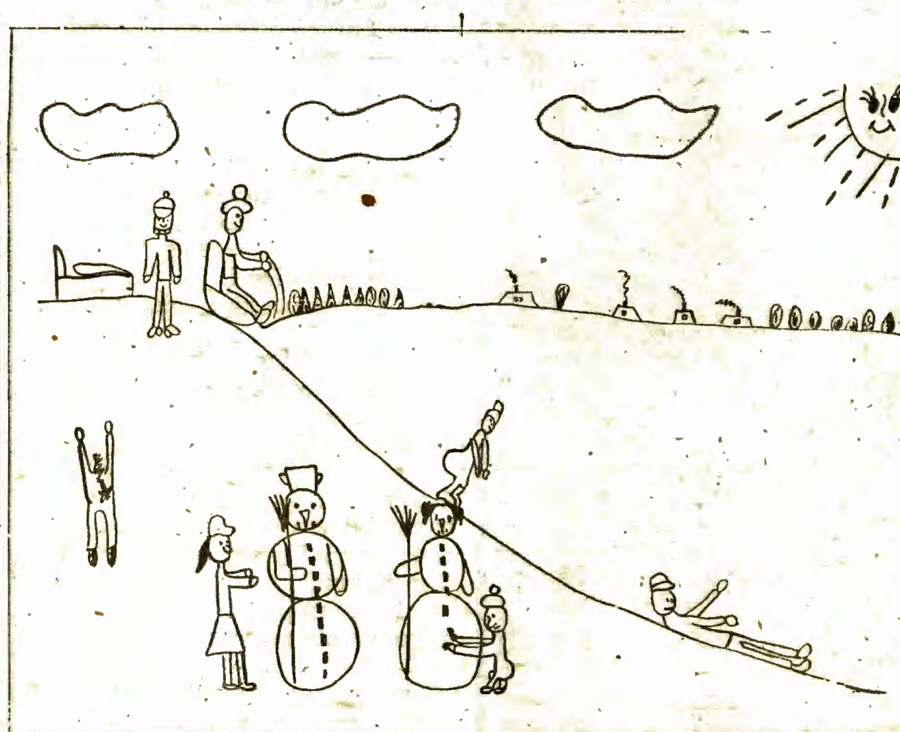
Жадаем Табе, „Зорка", усяго добрага. Твае чытачы з чацвёртага класа ў Грабаўцы.

ДАРАГАЯ „ЗОРКА"!

Я вырашыла напісаць да Цябе пісьмо. Вучуся ў чацвёртым класе Пачатковай школы ў Дубічах-Царкоўных. Вывучаю беларускую мову. На ўроках мы развучваем беларускія песні і вершы. Нашай настаўніцай беларускай мовы з'яўляецца Аліна Якубоўская. Прыемна мне было пісаць да Цябе пісьмо. З прывітаннем

Каця Млодзян, Дубічы-Царкоўныя

малюнкі школьнікаў

„Вясёлая зіма". Так назвала свой малюнак Эмілька Мартынюк, вучаніца другога класа школы № 3 у Бельску.

МАЛАДЫ ДУЭТ АКАРДЭАНІСТАЎ

(Працяг са стар. 9)

школы і гуртка. Цяпер яны ўжо граюць паланез Агінскага „Развітанне з Айчынай", варыяцыі на тэму рускай народнай песні „Каробушка" і шэраг іншых. Не пакінуць яны і свой класічны рэпертуар. У далейшых планах — музыка Бетховена і некалькіх іншых кампазітараў.

Нямала ёсць у Беластоку беларускіх хлопцаў і дзяўчат, якія добра іграюць на музычных інструментах. Вядомы ў нашым асяроддзі музыкант і дзеяч, інструктар Ваяводскага дома культуры Сцяпан Копа запрашае ўсіх ахвотных маладых людзей займацца ў музычным гуртку пры беларускім таварыстве ў Беластоку, які ён, сам павядзе. Такіх музыкантаў, як Эва і Андрэй, знойдзецца ў нашым горадзе напэўна больш, і тады можна будзе стварыць пры БГКТ маладзёжны аркестр.

Запрашаем. А Эве і Андрэю жадаем далейшых поспехаў на шляху ў мастацтва.

Яніна Чэрнякевіч

Фота аўтара

ДЗЕНЬ ДОБРЫ, ТАВАРЫШ СТУДЗЕНЬ!

(Працяг са стар. 9)

Куляцца ў снезе пуховым —
гэта таксама шчасце.

А тым, хто трываць не можа
лыжнай імклівай гладкі,
Студзень парадай паможа:
— Сядайце, сябры, на санкі!

Хоць і мароз прыпякае,
У бегу мы ног не застудзім.
З нас кожны шчасліва гукае,
— Дзень добры, таварыш
Студзень!

А·Д·Г·А·Д·А·Н·К·А

Размалюй карцінку каляровымі алоўкамі.

Адрас рэдакцыі: 15-950 Białystok ul. Wesołowskiego 1 „Зорка"

Piątek 6 I — 8.05 Fiz. kl. VIII. 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiadomości. 9.25 DT — Dodatek gosp. 9.40 „Jastrzębia wieża" — film fab. prod. CSRS. 12.00 J. pol. kl. VIII. 12.05 Współczesna genetyka. 13.30 TTR — s. I Fiz. 14.00 TTR — s. I Mech. rol. 15.10 W szkole i w domu. 15.30 NURT. 16.00 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.05 Radar. 16.25 Rambit. 16.50 Okienko Pankracego. 17.15 Teleexpress. 17.30 Studio Sport — Turniej 4 skoczni 18.10 „Jest w naturze polskiej jakiś... błąd" — dokument fabul. o Włodzimierzu Tetmajerze. 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut". 19.10 Monitor Rządowy. 19.30 Dziennik. 20.05 Tel. Teatr Rozmaitości: W. Razdolski — „Kłopoty z jubilatem". 21.05 Czas — mag. publ. 21.40 Szkoła mistrzów — Andrzej Munk 21.55 Program rozr. 22.55 DT — Echa dnia. 23.10 Świat jaki jest — „Czterej jeźdźcy" (1) — film dok. prod. ang.

Sobota 7 I — 7.00 TTR — s.III Biol. 7.30 TTR — s. III J. pol. 8.00 Tydzień na działce. 8.20 Na zdrowie. 8.55 Pr. dnia. 9.00 „Drops" — mag. dla dzieci i młodz. oraz film z serii „Fragglesi". 10.30 DT — Wiad. 10.40 Stare, nowe, najnowsze. 11.25 Azymut. 11.55 Film przyrodniczy. 12.15 „Wędrówki dalekie i bliskie" — „Rzymska Hiszpania" — film dok prod. belg. 12.35 „Cztery pory roku Józefa Brody — nauczyciela z Istebnej" — film dok. 13.20 Tel. Teatr Prozy: M. Kuncewiczowa — „Tristan 1946". 14.55 Pr. dnia. 15.00 Komedie, komedie, komedie... „Brunet wieczorową porą". 16.35 Los. D. Lotka. 16.45 Flesz — mag. muz. rozr. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Adam Rapacki" — film dok. 18.15 Filmowe hity zza oceanu. 18.30 Butik. 19.00 Dobranoc. 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.05 „Nocny kowboj" — film fab. prod. USA. 21.55 Tydzień w polityce. 22.05 Tel. Przegląd Sportowy. 22.25 „Obywatel G.C." — recital Grzegorza Ciechowskiego. 23.15 DT — Wiad. 23.25 Kino sensacji: „Stan zagrożenia" — film franc.

Niedziela 8 I — 7.15. Pr. dnia. 7.20 Wszechnica rodziny wiejskiej. 7.45 Po gospodarsku. .15 Tydzień. 8.55 Pr. dnia. 9.00 Teleranek oraz film z serii „Szwajcarscy Robinsonowie" (12). 10.30 DT — Wiad. 10.35 „Przygoda życia" (5) „Żyjąca woda" — serial przyr. prod. franc. 11.30 Kraj za miastem. 12.00 Poranek symfoniczny WOSPR i TV. 12.55 Tel. Koncert Życzeń. 13.40 Teatr dla dzieci: G. Ostior — „Cześć małpko, czyli afrykańska przygoda". 14.30 „Morze". 14.50 Marek Sierocki zaprasza. 15.05 „W kamiennym kręgu" (56 i 57) — serial braz. 17.15 Teleexpress. 17.30 Gdzie są taśmy z tamtych lat. 18.10 Od Picadora do Zaleszczyk. 18.40 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.05 „Tylko Manhatan" (1) — serial prod. USA 21.00 Sportowa Niedziela. 22.00 Siedem dni na świecie. 22.10 „Żywioły Władysława Hasiora" — film dok. 22.30 „Magdalena z Kossaków" (3). 22.50 DT — Wiad.

Poniedziałek 9 I — 13.30 TTR — s. I Chem. 14.00 TTR — s. I Biol. 14.30 Tel. kurs. rol. 15.00 Powt. przed maturą: Hist. 15.30 NURT. 16.00 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.05 Pr. rozr. 16.25 Luz — pr. nastolatków. 17.15 Teleexpress. 17.30 Reklamy z prezentami. 17.40 Echa stadionów. 18.30 Laboratorium. 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut". 19.10 Telereporter. 19.30 Dziennik. 20.05 Teatr TV: T. Rittner — „Wilki w nocy". 22.00 Pr. publ. 22.30 Rozmyślania prof. Mariana Stępnia. 22.45 DT — Echa dnia. 23.05 J. niem. (10).

Wtorek 10 I — 8.05 Hist. kl. V. 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiad. 9.25 DT — Dodatek gosp. 9.40 „Biała wizytówka" (2) — film prod. pol. 10.35 Domator. 12.00 Przygotowanie do życia w rodzinie kl. I—IV lic. 13.30 TTR — s. III Mat. 14.00 TTR — s. III Prod. rośl. i zwierz. 14.30 Tel. kurs rol. 15.00 Powt. przed maturą: J. ros. 15.30 Kim być? pr. dla maturzystów. 16.00 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.05 Gazeta Rolnicza 16.25 Tik-Tak. 16.50 „Cudowna podróż" (17) — serial austr. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Awanturnik" (ost.) — serial przyg. ang. 18.30 Klinika Zdrowego Człowieka. 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut". 19.10 Lex. 19.30 Dziennik. 20.05 „Biała wizytówka" (2) — film pol. 21.05 Konferencja prasowa rzecznika rządu. 21.30 Kenny James (USA) — pr. rozr. 22.00 Zawsze po 21 22.45 DT — Echa dnia. 23.05 J. ang. (10).

Środa 11 I — 8.05 Hist. kl. VIII. 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiad. 9.25 „Zderzenie" (2) — film fab. radz. 10.30 Domator. 11.10 Mat. kl. I—III. 13.30 TTR — s. I Prod. rośl. 14.00 TTR — s. I Prod. zwierz. 14.30 Tel. kurs rol. 15.30 NURT. 15.50 Pr. dnia i DT — Wiad. 15.55 Los. Ex. Super Lotka. 16.05 Barlery. 16.25 „Scena TDC". 16.50 Cojak. 17.15 Teleexpress. 17.30 Spojrzenia 18.00 Italo-disco. 18.20 Dawniej niż wczoraj — Archiwum XX wieku. 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut". 19.10 Gra o milion. 19.30 Dziennik. 20.05 „Spadek" — film fab. prod. pol. 21.25 Klub Międzynarodowy. 21.55 Studio Sport. 22.25 Tel. Informator Wydawniczy. 22.45 DT — Echa dnia. 23.05 — J. ros. (11).

Czwartek 12 I — 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiad. 9.25 „Dempsey i Makepeace na tropie" (7) — ang. serial. krym. 10.15 Domator. 12.00 Biol. kl. VIII. 13.30 TTR — s. III Mech. rol. 14.00 TTR — s. III. Prod. zwierz. 14.30 Tel. kurs rol. 16.00 Pr dnia i DT — Wiad. 16.05 Tylko jego słuchają. 16.25 Kwant. 17.15 Teleexpress. 17.30 Poligon 17.55 „Obrazki z Indii" — impresja filmowa. 18.20 Sonda. 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut". 19.10. „Teraz" — tyg. gosp. 19.30 Dziennik. 20.05 „Dempsey i Makepeace na tropie" (7). 21.00 Pegaz. 21.50 Prezydenci. 22.20 „Bezkarny" — rep. 22.45 DT — Echa dnia. 23.05 J. franc. (11).

Bielsk Podl. Niebiańskie dni — USA 9—10. Kamienny wyrok — kanad. 14—15.

Czeremcha Żółta róża — rum. 11. Podróż do Indii — ang. 14—15

Hajnówka Cienie — pol. 14—15.

Michałowo Śmierć Johna — pol. 10—12. Wielka draka w chińskiej dzielnicy — USA 13—15.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль		Святы, імяніны		Сонца	Месяц
	новы	стары			усх.-зах.	усх.-зах.
нядзеля	8	26	**Севярына, Мсціслава**	**Сабор Пр. Багародз.**	7.43-15.43	8.39-16.15
панядзелак	9	27	Юльяны, Марцыяны	Сцяпана, Фёдара	7.42-15.44	9.04-17.47
аўторак	10	28	Яна, Вільгельма	Давіда, Якава	7.42-15.46	9.22-19.19
серада	11	29	Матыльды, Ганараты	Маркела, Марка	7.41-15.47	9.36-20.48
чацвер	12	30	Чэслава, Аркадзя	Анісіі, Фядоры	7.40-15.49	9.49-22.15
пятніца	13	31	Веранікі, Багуміла	*Шчодры вечар*	7.40-15.50	10.00-23.41
субота	14	1	Фелікса, Гіляра	*Новы Год. Васілія*	7.39-15.52	10.13 —

ЦЁМНА НА ВУЛІЦЫ

У снежні мінулага года — вечарам і ноччу цёмна на вуліцы ў **Старым Ляўкове**. Прычына — перагарэлі электралямпачкі вулічнага асвятлення. Па цёмнай вуліцы небяспечна хадзіць — можа збіць неасветленая фурманка або самаход.

БОЛЬШ ЛЕПШЫХ ДАРОГ

У 1989 годзе ў Нараўчанскай гміне закончаць пабудову дарогі-гравейкі **з Нараўкі ў Крыніцу**. Паложаць асфальт на дарозе са **Старога Ляўкова ў Ляшукі** (па ёй ездзяць аўтобусы ПКС з Гайнаўкі ў Беласток цераз Сушчу, Міхалова і Жэдню). Распачнецца перабудова вуліц у **Семяноўцы, Міклашэве** і **Ляшуках**. Жыхары **Новага Ляўкова** намераны зрэзаць вялікія тапалі побач вясковай вуліцы і тамашніх мясцовых дарог і пасадзіць ліпы.

НАМЕРЫЛІСЯ

Жыхары **Новага Ляўкова** намерыліся пабудаваць святліцу і (супольна са стараляўкоўцамі) водапровод. На святліцу будзе выкарыстаны адзін з ліквідаваных будынкаў у Нараўцы. Начальнік гміны, Мікалай Павільч дае яго наваляўкоўцам бясплатна.

У планах ёсць таксама меліярацыя сенажацяў у даліне невялікай рачулкі Баброўка (зараз яе нехта невядома чаму назваў Падрэчкай (!). (яц)

І з'езд Беларускага аб'яднання студэнтаў і яго пастановы ● Састаў улад БАСа ● З дзейнасці беларускіх студэнтаў у Ольштыне ● У Мінску пра Максімюковы пераклад „Уліса" ● Новая святліца ў Заблотчыне ● Як рыхтаваліся да вяселля ў Рыбалах ● Прымаўка пра Орлю і арлянцаў ● З вандраванняў па Бельшчыне ● Рады Сэрцайка, Астрона і Гаспадыні ● „Зорка" ● Старонка гумару.

ПРАКУРАТУРА ПАВЕДАМЛЯЕ

У Беластоку, у адным з памяшканняў на вул. Грунвальдскай, пад канец верасня г.г. быў знойдзены труп амаль 60-гадовай жанчыны. Яе цела было ў многіх месцах пакалечана, а на галаве выяўлена глыбокая рана.

Міліцыя ўстанавіла, што ў напярэдні дзень у гэтым жа памяшканні адбылася вясёлая і шумная выпіўка. І вось чым яна закончылася! Цэлае памяшканне міліцыянты засталі ў бязладдзі, з паламаным абсталяваннем, і вось гэты труп жанчыны.

Асоба, падазроная ў забойстве, ужо атрымала пракурорскую санкцыю на арышт. Справай займаецца Раённая пракуратура ў Беластоку.

Роберт Данель Г., 17-гадовы юнак, змалку пайшоў ужо па сцежцы злачынства. У апошніх гадах домам яго была папраўчая калонія ў Дамінове. У верасні ён вырваўся адтуль на свабоду і апынуўся ў Гайнаўцы. Найперш, каб раздабыць „шмаль", напаў ён 14 верасня м.г. на аднаго чалавека, і прыставіўшы яму нож да горла, адабраў у яго 40 тысяч злотых. А калі ёсць грошы, дык і знойдуцца сябры. На наступны дзень Роберт Данель Г. пачаў прапіваць зрабаваны капітал. У час гэтай выпіўкі дайшло да сваркі. Малады злачынца, на жаль, не памятаў аб народнай перасцярозе: піць — выпівай, але волі рукам не давай. Трудна сказаць, хто да каго скочыў, але вядома, што гэты Роберт Данель найперш прылажыў рукою па твары свайму сябру ад кілішка Міраславу М. і тут жа направіў нажом, штурхнуўшы ім у твар, а затым яшчэ раз у грудзі. Хлопца пачала абараняць яго сяброўка. Адмахваючыся ад яе, гэты ж разбойнік пакалечыў ёй нажом правую нагу. Астаткова гэтая крывавая бойка закончылася смерцю Міраслава М., а Роберт Данель Г. апынуўся зноў пад замком. Дзяўчыну накіравалі ў бальніцу.

Можна спадзявацца, што цяпер ужо гэты злачынца даўжэйшы час пасядзіць за кратамі, бо ад суровага правасуддзя не ахоўвае яго ўжо маналетнасць і з турмы ўцячы шмат цяжэй, чым з маладзёжнай выхаваўчай калоніі. Справай займаецца Раённая пракуратура ў Гайнаўцы.

СУДАМІР ПАРАГРАФЧЫК

БРАКАРОБЫ

Купіў я ў краме з абуткам у Беластоку боты, а праз два тыдні ў адным адстала падэшва. Згодна з правам рэкламацыі, я атрымаў новыя боты, якія насіў каля года; яны былі лепшай якасці. Другі раз давялося мне наведаць хімічную пральню, куды занёс сваю вопратку; там таксама зрабілі не па-мойму, але мяне перапрасілі і, на дзіва, узялі меншую плату. Як з гэтага вынікае, з бракаробамі можна ваяваць.

Але з адным бракаробам справы не выйграеш, бо ён на цябе падасць у суд. Так! Не ты на яго, а ён на цябе і па яго старане будзе праўда! Гэтакім бракаробам на ўсе рукі з'яўляецца СКР у Міхалове. Гэтага лета згадзіў я камбайн, каб вымалаціў мне збожжа на полі. Хадзіў, бадай, разоў 20. Прыехалі, вымалацілі. Я ўнёс так званую падпісную плату, без гэтага не паехалі б.

Першае партацтва — на полі пожня ў калена. На полі засталася палавіна саломы, што сам чорт яе не прыгарэ, трэба касіць. Другое — забраў я скошаную салому, і што вы скажаце: так хараша, так густа паўсходзіла збожжа маё, меў я пшаніцу з аўсом, што калі б працягнулася лета на 3 месяцы, то другі раз касіў бы, але не камбайнам!

І пытаюся я, толькі не ведаю каго, ці СКР не павінен нам заплаціць за страты? А гаворым жа: „Кожны колас — на вагу золата!" А як працуе СКР? Чаму прыватныя камбайны косяць па-людску? Мінулага лета касіў мне прыватны, і пожня як трэба і нідзе ні адно зерне не ўзышло. Той самы прыватны камбайн малаціў у майго суседа. Каб прывесці камісію, то СКР павінен закрыць сваё „абслугоўванне" і не смяяцца над гаспадарамі!

ДЗЯДЗЬКА ЗАХАР

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. **Рэдагуе калектыў:** Вера Валькавыцкая, Валянціна Жэшка (карэктар), Віталій Луба (галоўны рэдактар), Міраслава Лукша, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Віктар Рудчык, Марыя Федарук (машыністка), Ада Чачуга (адказны сакратар), Яніна Чэрнякевіч.

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt. 19
tel. 232-41

Wydawca: Białostockie Wydawnictwo Prasowe. 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1.

Druk: Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty: kwart. 260 zł. półr. 520 zł rocznie 1040 zł

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy:
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach, w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów:
   - osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
   - osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw. ul Towarowa 28 00-950 Warszawa, skr poczt 12. konto XV O/O i PKO W-wa Nr 1658-2010-45-139-11 Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
- do dnia 10 listopada na I kwartał i półrocze roku następnego. oraz cały rok następny:
- do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bieżącego.

Zam. 2168/89 r. Nakład 6.500 T-6

МНОГАЕ, БРАТОК, ГУБЛЯЕШ, КАЛІ „НІВУ" НЕ ЧЫТАЕШ!

СПЯВАЕМ БЕЛАРУСКІЯ ПЕСНІ

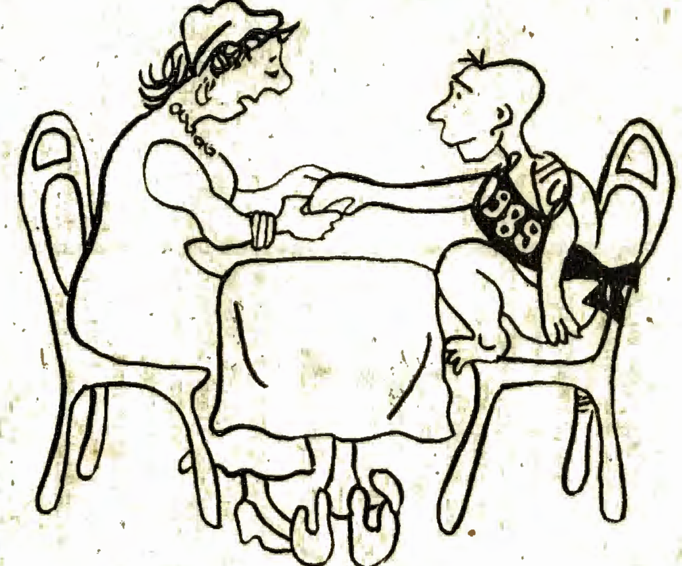
ОЙ, У ЛЕСЕ У ГУШЧАРЫ

Словы народныя | Музыка Ігара Лучанка

Песня-балада

Ой, у лесе ў гушчары калыхаліся камары.
Гэй, у лесе, гэй, у лесе калыхаліся камары. } 2 разы.
Дуб да дуба пахіліўся — камар з дуба звaліўся.
Аб дубовыя сукі ён пабіў сабе бакі. } 2 разы.
Аб дубовую карыцу пабіў сабе патыліцу.
Аб дубовыя карэнні ён пабіў сабе калені. } 2 разы.
Як даведалася муха, што ляжыць камар без духу,
Прыляцела ратаваць, зімнай вадой абліваць.
— Ой, камару, ты мой браце,
А чым цябе ратаваць? } 2 разы.
Пасылайце да аптэкі, закажыце зёлкі-лекі,
Закажыце зёлкі-лекі, ці не будзе трохі лепей.
А ў бальніцы дактары
Вымуць душу без пары. } 2 разы.
— Ой, камару, ты мой браце, а дзе ж цябе пахаваці?
— А схавайце мяне ў лесе пры зялёненькім арэсе.
Будуць арэшкі шчыпаць,
Камарыка ўспамінаць:
Ці не тое гэта цела,
З дуба што далоў зляцела?
Ці не тыя гэта косці,
Што ляцелі з высакосці?..
Ой, у лесе ў гушчары калыхаліся камары.
Гэй, у лесе, гэй, у лесе калыхаліся камары. } 3 разы.

НІЎКА

— Маеш вялікія аспірацыі, але магчымасці малаватыя.

ВЫЙДУ ЗАМУЖ...

Выкладчык тэхнікума пытае ў студэнткі:
— Як будзе будучы час ад дзеяслова „кахаю“?
— Выйду замуж, — адказала студэнтка.

У ЛЕКАРА

Зайшоў аднойчы шавец да доктара і пачаў скардзіцца на свае хваробы.
— А што вам баліць? — пытаецца доктар.
— Усё баліць. Вочы быццам клеем памазаны, язык стаў як падэшва, у горле не інакш, як цвікі забіты, у жываце быццам дратваю сцягнута, у вушах, як хто шылам пора, ды і ўсяго быццам на капыл нацягнулі!

ЗА САЛДАТА...

— Мама, я цвёрда вырашыла выйсці замуж толькі за салдата: ён умее шыць, цыраваць, мыць і, галоўнае, беззаганна выконваць загады.

У СВЕЦЕ МУДРЫХ ДУМАК

Жонка — не палюбоўніца, а друг і спадарожнік нашага жыцця, і мы загадзя павінны прывучыцца да думкі, што трэба яе любіць і тады, калі яна будзе пажылою жанчынаю, і тады, калі будзе яна бабулькаю.

Вісарыён Бялінскі (1811—1848), літаратурны крытык, філосаф.

Пачніце ўсім гаварыць праўду ў вочы — колькі новага даведаецеся аб сабе!

ВЫХАД З КРЫТЫЧНАГА СТАНОВІШЧА

А: Праходзьце, калі ласка!
Б: Толькі пасля вас! Зрабіце ласку.
А: Дзякую, але я тут у хаце.
Б: Я таксама. Прашу, вы спяшаліся. Так, я выклікаў пажарнікаў. Ды і вы імчаліся як угарэлы.
А: Я бегаў па лякарства для жонкі. І ўсё-такі праходзьце першым!
Б: Ні ў якім выпадку! У мяне толькі гарыць кватэра, у той час, калі вашая жонка можа памерці. Прашу вас.
А: Бачыце ў не ўвайшло ў прывычку сімуляваць усе гэтыя прыступы, каб пайграць на маіх нервах. А ў вас як-ніяк гарыць кватэра. Нават сюды даносіцца пах гары. Прашу!
Б: Не, не! Агонь напэўна яшчэ не паспеў распаўсюдзіцца на ўсе пакоі. У мяне іх тры, а ў вас, я думаю, жонка адна. Прашу!
А: Новая кватэра, шаноўны, дастаецца куды цяжэй, чым новая жонка. Паспяшайцеся.
Б: І ўсё-ж-такі я гатовы вам уступіць, паколькі мая маёмасць застрахаваная.
А: Мая жонка таксама не промах — адразу пасля нашага шлюбу яна застрахавала сваё жыццё, каб магчы млець з большай упэўненасцю.
Поліс не да гэтага часу важны. І так праходзьце.
Б: Я не пайду да той пары, пакуль вы, выбачайце за нясціпласць, не адкрыеце сакрэт, на якую суму застрахавана ваша шлюбная.
А: На сто тысяч. За такую жонку сума немалая. Прашу!
Б: Нічога не зробіш, але вам усё-такі прыйдзецца ісці першым. Мая кватэра застрахаваная на сто пяцьдзесят тысяч.
А: Павінен я вам прызнацца, шаноўны, што мая жонка на свайму характару зусім не адпавядае майму ідэалу. Я ўжо гаварыў, што яна сімулюе прыступы, ды апрача таго яна безладная, неакуратная, сварлівая. І як сексуальныя партнёры мы таксама не падыходзім адзін аднаму. Калі ласка!
Б: А я павінен сказаць, што мая кватэра таксама не бог знае што. Цёмная, столі нізкія і працякаюць, аграванне дрэннае. І так, пасля вас!
А: Што ж, каб выйсці з гэтага цяжкаватага становішча, трэба знайсці найбольш адпаведнае рашэнне.
Б: У мяне яно ёсць. Я ведаю, што трэба нам зрабіць!
А: Што?
Б: Давайце пойдзем у бліжэйшую краму за гэтым вуглом. Наколькі я памятаю, там заўсёды быў у продажы ахаладжаны ветлінскі рыслінг.

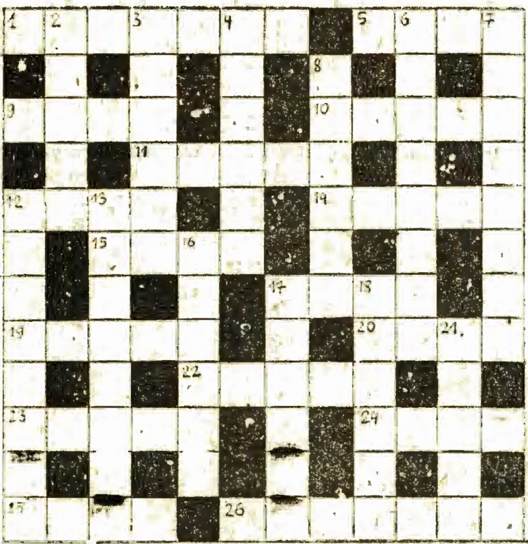
Петар Грэгор (Чэхаславакія)
Пераклаў з рускай мовы М. Хмялеўскі

КРЫЖАВАНКА

УПОПЕРАК: 1) вучыцца ў вышэйшай навучальнай установе; 5) горад над Іртышом і Омам; 9) мроя, летуценне; 10) сотая частка якой-небудзь меры; 11) жаночае імя; 12) бацька і...; 14) для плавання на вадзе; 15) рыбіны яйкі; 17) легенда, паданне, аповесць; 19) твор даносчыка; 20) адно з пяці пачуццяў; 22) свойская птушка; 23) Уладзімір Ільіч; 24) сталіца Нарвегіі; 25) горад з Пячэрскай Лаўрай; 26) салдаты стралковага падраздзялення;

УНІЗ: 2) няскошанае сена; 3) блін з дранай бульбы; 4) адтуліна ў носе; 6) рэлігійная плынь у англіканскай царкве; 7) веснавы месяц; 8) тачыльны камень, брусок; 12) залоза ў глотцы; 13) націск на што-небудзь; 16) кропля расы; 17) прыхільнік садызму; 18) непрыемнае адчуванне ў роце ад чаго-небудзь кіслага; 21) адзін з відаў папараці.

Сярод чытачоў, якія на працягу двух тыдняў прышлюць у рэдакцыю правільныя адказы, будзе разыграна кніжная ўзнагарода.

— * —

Муж есць капусту, моршчыцца і гаворыць жонцы:
— Нешта ты сёння капусту нясмачную зварыла.
Жонка пакрыўдзілася:
— Кінь ты прыдзірацца, я ў гэтую капусту ўсю душу ўлажыла.
— А мяса ты палажыла?
— О, і праўдачкі, забылася.

— * —

Дзед ды баба пасварыліся і адно з другім не гавораць. Але не доўга не адзываліся да сябе, бо ў бабы цярпення не хапіла, яна і пытаецца:
— Стары, ці ты ўчора чхнуў?
— А што? — панура пытае стары.
— Будзь здароў! — ласкава кажа яна.
— Дзякую.
Гэтак і памірыліся.

Без слоў.

Трэба выхоўваць у дзяцей любоў да людзей, а не да самога сябе. А для гэтага самым бацькам трэба любіць людзей.